

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ԾԻՔ**

**ԿԵՆՍԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ
ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԻ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ
ԵՐԿՐՈՐԴ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄ**



**ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ
ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ**

**Կենսական նշանակություն ունեցող
ճանապարհային ցանցի ընտրված հատվածների
վերականգնման համար**

Երևան 2010

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ	3
ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	4
ՀԱՍԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒՅԹՈՒՆՆԵՐԸ	5
ԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	6
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ԴԱՇՏ	10
ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ	13
ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՍՏՈՒԳՈՒՄ	14
ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀՆԵՐԸ ԵՎ ՌԻՍԿԵՐԸ	15
ՄԵՂՍԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ	17
ԲԿՊ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԾԱԽՄԵՐԸ	18
ԲԿՊ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱՅՈՒՄԸ	18
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	19
ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆՆԵՐԸ	19
Հավելված 1: Շրջանակային մեղմացման պլան	21
Հավելված 2: Հատուկ մեղմացման միջոցառումների պլանավորման ձևաթուղթ	26
Հավելված 3: Մոնիտորինգի պլան	29
Հավելված 4: Բնապահպանական վերահսկողության ստուգաթերթիկ	32
Հավելված 5: Բնապահպանական կառավարման ուղեցույցներ կապալառուների համար	32

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԼՖ	Լրացուցիչ ֆինանսավորում
ԼՖ 2	Երկրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորում
Հայավտոճան	«Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ
ԲԳ	Բնապահպանական գնահատում
ՇՄԱԳ	Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում
ԲԿՊ	Բնապահպանական կառավարման պլան
ՎԶՄԲ	Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկ
ՄԶԸ	Միջազգային զարգացման ընկերակցություն
ԿՃՑ	Կենսական նշանակություն ունեցող ճանապարհային ցանց
ԿՆՃԲ Ծրագիր ՀՄԿ	Կենսական նշանակության ճանապարհների բարելավման ծրագիր Հազարամյակի մարտահրավեր կորպորացիա
ՀՀ ԲՆ	Հայաստանի Հանրապետության Բնապահպանության նախարարություն
ՀԿ	Հասարակական կազմակերպություն
ԳՔ	Գործառնական քաղաքականություն
ԾԻԳ	Ծրագրերի իրականացման գրասենյակ
ՀԲ	Համաշխարհային բանկ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը վարկ է ստացել Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկից (ՎԶՄԲ) 36.6մլն ԱՄՆ դոլարի չափով Լրացուցիչ ֆինանսավորում տրամադրելու համար՝ ի լրումն Կենսական ճանապարհների բարելավման ծրագրին՝ մոտ 140կմ ընդհանուր երկարությամբ լրացուցիչ տեղական ճանապարհահատվածների վերակառուցման և վերականգնման նպատակով: Ի լրումն Լրացուցիչ ֆինանսավորման (ԼՖ), Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը կտրամադրի իր ներդրումը՝ մոտ 9.1մլն ԱՄՆ դոլարին համարժեք: ԼՖ-ի շրջանակներում շուրջ 40կմ ճանապարհների վերականգնման աշխատանքները սկսել են 2009թ. օգոստոս/ սեպտեմբեր ամիսներին (ԿՆՃԲ ծրագրի ԼՖ 2009թ. ճանապարհներ), իսկ պայմանագրով սահմանված թերությունների վերացման ժամանակաշրջանը կտևի մինչև 2010թ. ավարտը: Մնացած 100կմ ճանապարհների վերականգնման աշխատանքները նախատեսվում է սկսել 2010թ. հունիս ամիսին և ավարտել 2010թ.վերջում (ԿՆՃԲ ծրագրի ԼՖ 2010թ. ճանապարհներ), իսկ պայմանագրով սահմանված թերությունների վերացման ժամանակաշրջանը կտևի մինչև 2011թ. ավարտը: Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը դիմել է ՎԶՄԲ-ին 43մլն ԱՄՆ դոլարի չափով երկրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման (ԼՖ2) տրամադրման համար՝ ի լրումն Կենսական ճանապարհների վերականգնման ծրագրի Լրացուցիչ ֆինանսավորմանը՝ մոտ 190կմ ընդհանուր երկարությամբ լրացուցիչ տեղական ճանապարհահատվածների վերակառուցման և վերականգնման նպատակով: Մոտ 50կմ ճանապարհների վերականգնման աշխատանքները նախատեսվում է սկսել 2010թ. օգոստոս ամիսին և ավարտել 2010թ.վերջում (ԿՆՃԲ ծրագրի ԼՖ2 2010թ. ճանապարհներ), իսկ պայմանագրով սահմանված թերությունների վերացման ժամանակաշրջանը կտևի մինչև 2012թ. ավարտը: Մնացած 140կմ ճանապարհների վերականգնման աշխատանքները նախատեսվում է սկսել 2011թ. հունիս ամիսին և ավարտել 2011թ.վերջում (ԿՆՃԲ ծրագրի ԼՖ2 2011թ. ճանապարհներ), իսկ պայմանագրով սահմանված թերությունների վերացման ժամանակաշրջանը կտևի մինչև 2013թ. ավարտը:

ԼՖ 2-ն անմիջական տնտեսական խթան կհանդիսանա գյուղական համայնքների համար՝ ապահովելով աշխատատեղեր և վերակազմված կենսական նշանակության ենթակառուցվածքից երկարաժամկետ կտրվածքով օգտվելու հնարավորություն: Ի լրումն նշված տնտեսական օգուտների՝ (գյուղատնտեսական ապրանքների շուկաների հասանելիություն, աշխատատեղերի ստեղծում և այլն), գյուղական բնակչության համար կբարելավվեն նաև սոցիալական պայմանները՝ կրթական, բժշկական և սոցիալական ծառայությունների հասանելիության ավելացման արդյունքում:

ՀՀ Տրանսպորտի և կապի նախարարությունը (ՏԿՆ) պատասխանատու կլինի ԼՖ2-ի ընդհանուր իրականացման համար և կիրականացնի այդ գործառույթը «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ի (Հայավտոճան) և Տրանսպորտի ծրագրերի իրականացման գրասենյակ Պետական հիմնարկի (Տրանսպորտի ԾԻԳ) միջոցով:

ՏԿՆ-ն Տրանսպորտի ԾԻԳ-ի և Հայավտոճանի միջոցով կվարձի խորհրդատու կազմակերպություն, որը կիրականացնի ԿՆՃԲ ծրագրի ԼՖ2-ում ներառված ճանապարհների վերականգնման նախագծերի և Բնապահպանական կառավարման պլանների (ԲԿՊ) մշակման, ինչպես նաև ճանապարհների վերականգնման աշխատանքների տեխնիկական վերահսկողության առաջադրանքը:

ԿՆՃԲ ծրագրի ԼՖ2-ի շրջանակներում նախատեսված բոլոր վերականգնման աշխատանքները կիրականացվեն գոյություն ունեցող ճանապարհների վրա և կներառեն ճանապարհահատվածների հիմնանորոգման և վերականգնման աշխատանքները, ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման և անվտանգ երթևեկության ապահովման միջոցառումների իրականացումը:

Համաձայն Համաշխարհային բանկի կանոնների, ծրագրի նախապատրաստումը ենթադրում է բնապահպանական անվտանգության ապահովման քաղաքականությունների կիրառման անհրաժեշտության որոշում: ԿՆՃԲ

Ծրագրի LՖ2-ի համար կիրառելի է բանկի OP/BP 4.01 Բնապահպանական գնահատում գործառնական քաղաքականությունը: Այսպիսով, ներկայացված ծրագիրը ենթակա է բնապահպանական ստուգմանը և ուսումնասիրությանը: Հաշվի առնելով, որ ծրագիրը ֆինանսավորում է նմանատիպ վերականգնողական աշխատանքների իրականացումը երկրի տարբեր վայրերում, բնապահպանական ուսումնասիրության գործընթացը ներառում է Բնապահպանական շրջանակային փաստաթղթի և ճանապարհի յուրաքանչյուր հատվածի համար Բնապահպանական կառավարման պլանի (ԲԿՊ) մշակում:

Սույն Բնապահպանական շրջանակային փաստաթուղթը մշակվել է Տեղական նշանակության ճանապարհների բարեկարգման ծրագրի երկրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման համար և ընդհանուր բնապահպանորեն ընդունելի գործընթացի ուղեցույց է հանդիսանում կենսական նշանակության ճանապարհների վերականգնման համար: ԲԿՊ-ները՝ ներառյալ մեղմացնող միջոցառումների և մոնիտորինգի իրականացման պլանները, մշակվել են ծրագրում ներառված բոլոր ճանապարհահատվածների համար:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԲԱՆԿԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒՅԹՈՒՆՆԵՐԸ

Համաշխարհային բանկի Բնապահպանական գնահատում OP 4.01 գործառնական քաղաքականությունը դիտարկվում է որպես բանկի բնապահպանական անվտանգության ապահովման քաղաքականությունների համապարփակ փաստաթուղթ: Այս քաղաքականությունները կարևորվում են բնապահպանական և սոցիալական հնարավոր անբարենպաստ հետևանքների բացահայտման, նվազեցման և պատշաճ մեղմացման տեսանկյունից: Այս քաղաքականություններին առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում ծրագրի նախապատրաստման և հաստատման ժամանակ: Համաշխարհային բանկը ստուգում է յուրաքանչյուր առաջարկված ծրագիրը՝ կիրառելի բնապահպանական գնահատման շրջանակները և տեսակը որոշելու համար, ինչպես նաև բնապահպանական անվտանգության ապահովման քաղաքականությունների կիրառման անհրաժեշտությունը բացահայտելու նպատակով: Համաշխարհային բանկի անձնակազմի հետ խորհրդակցելով՝ Վարկառուն պարտավոր է իրականացնել ցանկացած գնահատում, որը պահանջվում է բնապահպանական անվտանգության ապահովման քաղաքականություններով: Բնապահպանական անվտանգության ապահովման քաղաքականությունները և դրանցից յուրաքանչյուրի կիրառումը հարուցող գործոնները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Գործառնական քաղաքականություն	Գործոններ
Բնապահպանական գնահատում (OP 4.01)	Ծրագիրն իր ազդակիր տարածքում կարող է ունենալ հնարավոր (անբարենպաստ) բնապահպանական ռիսկեր և ազդեցություններ
Անտառներ (OP 4.36)	Անտառային ոլորտի գործունեություն կամ Բանկի կողմից ֆինանսավորվող այլ միջամտություններ, որոնք կարող են զգալիորեն ազդել անտառածածկ տարածքների վրա
Հարկադիր վերաբնակեցում (OP 4.12)	Ֆիզիկական վերաբնակեցում և հողի կորուստ, որը բերում է՝ (i) տեղահանմանը կամ բնակության վայրի կորուստին, (ii) գույքի կամ դրա մատչելիության կորուստին, (iii) եկամտի աղբյուրների կորուստին՝ անկախ ազդակիր մարդկանց վերաբնակեցնելու անհրաժեշտությունից
Տեղաբնիկներ (OP 4.10)	Ծրագրի ազդակիր տարածքում տեղաբնիկների առկայության, դրանց վրա հնարավոր անբարենպաստ ազդեցության կամ տեղաբնիկներին որպես ծրագրի շահառուներ դիտարկելու դեպքում
պատվարների	Եթե ծրագիրը ներառում է մեծ (պատվարի բարձրությունը

անվտանգություն (OP 4.37)	15մ և ավելի) կամ բարձր ռիսկայնություն ունեցող ջրամբարի կառուցում; եթե ծրագիրն առնչվում է արդեն իսկ գոյություն ունեցող կամ կառուցվող ջրամբարներին
Վնասատուների կառավարում (OP 4.09)	Եթե ծրագիրը ներառում է թունաքիմիկատների գնում; եթե ծրագիրը կարող է ազդել վնասատուների կառավարման վրա, այսինքն, որ կարող է հասցվել վնաս, նույնիսկ եթե թունաքիմիկատներ չեն ձեռք բերվելու: Այս քաղաքականությունը ներառում է այն ծրագրերը, որոնք կարող են. (i) բերել թունաքիմիկատների կիրառման զգալի աճին, դրանով իսկ բարձրացնելով առողջապահական և բնապահպանական ռիսկը, (ii) պահպանել կամ նպաստել վնասատուների դեմ պայքարի կիրառվող անկայուն և վնասատուների դեմ ինտեգրացված պայքարի մոտեցումներին չհամապատասխանող գործունեության տարածմանը, և/կամ ներկայացնել զգալի բնապահպանական և սոցիալական ռիսկեր
Ֆիզիկական մշակութային ռեսուրսներ (OP 4.11)	Քաղաքականությունը կիրառվում է այն դեպքերում, երբ ծրագիրը ներառում է, առաջին հայացքից, մշակութային արժեքներին վնաս հասցնելու ռիսկ (օրինակ՝ եթե ծրագիրը ներառում է լայնամասշտաբ հողային աշխատանքներ, հողի տեղափոխում, մակերեսի փոփոխություն կամ քանդում)
Բնական բնադրավայրեր (OP 4.04)	Քաղաքականությունը կիրառվում է ցանկացած ծրագրի դեպքում, երբ կարող է զգալի վնաս հասցվել բնական միջավայրին՝ ուղղակիորեն (շինարարություն) կամ անուղղակիորեն (ծրագրի իրականացմամբ պայմանավորված այլ գործունեության արդյունքում)
Վիճալի տարածքներում իրականացվող ծրագրեր (OP 7.60)	Քաղաքականությունը կիրառվում է այն դեպքում, երբ նախատեսվող ծրագիրն իրականացվում է «վիճելի տարածքում»
Միջազգային ջրհոսքերի վրա իրականացվող ծրագրեր (OP 7.50)	Եթե ծրագիրն իրականացվում է միջազգային ջրհոսքի վրա, ինչպիսիք են ցանկացած գետը, ջրանցքը, լիճը, կամ այլ ջրային մարմին, որը սահման է հանդիսանում երկու պետությունների միջև, կամ մակերևութային ջրային մարմին, որը ներհոսում է մի երկրի տարածք մյուսից (կամ ցանկացած վտակ կամ այլ մակերևութային ջրային մարմին, որը հանդիսանում է միջազգային ջրհոսքի մաս), ցանկացած ծովածոց, նեղուց, ջրանցք, որը սահմանակցում է երկու և ավել պետություններին, կամ մի պետության տարածքում գտնվելու դեպքում դիտարկվում է որպես ծովը այլ պետության հետ կապող անհրաժեշտ ջրանցք, և ցանկացած գետ, որը ներհոսում է նման ջրային մարմին

ԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 10-րդ հոդվածը (ընդունվել է 1995թ. և վերանայվել է 2005թ.) սահմանում է, որ «Պետությունը ապահովում է շրջակա միջավայրի պահպանությունը և վերարտադրությունը, բնական պաշարների բանական օգտագործումը»: Սկսած 1991թ. շրջակա միջավայրի պահպանությանն առնչվող ավելի քան 25 օրենսգրքեր և օրենքներ, բազմաթիվ ենթօրենսդրական ակտեր և կանոնակարգեր են ընդունվել: Շրջակա միջավայրի պահպանության հարցերին առնչվող ՀՀ օրենքների ցանկը ներկայացված է ստորև.

- Բնության պահպանության մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության հիմունքները (1991),
- Բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին (1992),
- Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին (1994),
- Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին (1995),
- Պատմական և մշակութային անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին (1998),
- Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին (1998),
- Բնապահպանական վճարների դրույքաչափերի մասին (2006),
- Բուսական աշխարհի մասին (1998),
- Կենդանական աշխարհի մասին (2000),
- ՀՀ հողային օրենսգիրք (2001),
- Բնապահպանական կրթության մասին (2001),
- ՀՀ ջրային օրենսգիրք (2002), (առաջին օրենսգիրքն ընդունվել էր 1992-ին),
- ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգիրք (2002),
- Թափոնների մասին (2004),
- Բնապահպանական մոնիտորինգի մասին (2005),
- Բնապահպանական վերահսկողության մասին» (2005),
- Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին (27.11.2006), (առաջին օրենսգիրքը ընդունվել էր 1991-ին),
- ՀՀ անտառային օրենսգիրք (2005), (առաջին օրենսգիրքն ընդունվել էր 1994-ին),
- Տրանսպորտի մասին (03.02.1998),
- Ավտոմոբիլային ճանապարհների մասին (2006),
- Հրաման N2-III-11.3 «Աղմուկն աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում և բնակելի կառուցապատման տարածքներում» սանիտարական նորմերը հաստատելու մասին: Ուժի մեջ է մտել 13.04.2002թ.

Տեղական նշանակության ճանապարհների բարեկարգման ծրագրի առնչվող ցանկում բերված օրենքների հակիրճ նկարագրությունը ներկայացված է ստորև.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին ՀՀ օրենք (1995)

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության (ՇՄՎԱՓ) մասին օրենքը, որն ընդունվել է 1995թ.-ին, սահմանում է նախագծային գործունեության և հայեցակարգային փաստաթղթերի պետական փորձաքննության իրականացման իրավական հիմունքները, ինչպես նաև ներկայացնում է Հայաստանում իրականացվող տարբեր ծրագրերի և գործունեության Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության գործընթացի հիմնական քայլերը: ՇՄՎԱՓ-ն պետության կողմից անցկացվող պարտադիր գործունեություն է: Այս օրենքի հողված 2-5-ում սահմանվում են տարբեր ծրագրերի և ոլորտային զարգացման հայեցակարգերի (օր.՝ էներգետիկա, լեռնահանքային արդյունաբերություն, քիմիական արդյունաբերություն, շինանյութերի արդյունաբերություն, մետալուրգիա, փայտի և թղթի արդյունաբերություն, գյուղատնտեսություն, սննդի արդյունաբերություն և ձկնային տնտեսություն, ջրային

տնտեսություն, էլեկտրատեխնիկական արտադրություն, ենթակառուցյուն, սպասարկման ոլորտ, զբոսաշրջիկություն և հանգիստ, և այլն) Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման պարտադիր գործընթացի իրականացման հիմնական իրավական, տնտեսական և կազմակերպական սկզբունքները: Օրենքը նույնպես նախատեսում է ճանապարհների ոլորտին ուղղակիորեն առնչվող դրույթներ: Մասնավորապես, օրենքի հոդված 4-ում «Փորձաքննությանը ենթակա նախատեսվող գործունեությունը» սահմանվում են նախատեսվող գործունեության այն տեսակները, որոնք ենթակա են շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման: Ենթակառուցվածքների ոլորտում դա նվազագույն չափաքանակները գերազանցող մայրուղիների, թունելների, կամուրջների, ստորերկրյա ուղիների, երկաթուղու, օդանավակայանների և ճանապարհների կառուցումն է (նվազագույն չափաքանակները սահմանվել են ՀՀ կառավարության N193 որոշմամբ, որն ընդունվել է 1999թ. մարտի 30-ին): Օրենքն արգելում է, որպեսզի որևէ տնտեսական միավոր գործի կամ որևէ հայեցակարգ, ծրագիր, համալիր սխեմա կամ գլխավոր հատակագիծ իրականացվի առանց ՇՄՎՄՓ դրական եզրակացության: Ի լրումն նշվածի, ՇՄՎՄՓ գործընթացը կարող է նախաձեռնվել նաև այն ծրագրերի համար, որոնք չեն գերազանցում նվազագույն չափաքանակների պահանջները: Համաձայն հոդված 4-ի նման իրավունք է տրված տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, նախարարություններին, համայնքներին և ՀԿ-ներին: ՀՀ օրենսդրությունը նախատեսում է նաև այս գործընթացի ձեռնարկում «հատուկ պահպանվող» տարածքներում նախատեսված գործունեության համար: Բնապահպանության նախարարությունը նույնպես կարող է անհրաժեշտության դեպքում նախաձեռնել շրջակա միջավայրի ազդեցության վերանայում: ՇՄՎՄՓ մասին օրենքը սահմանում է ծանուցման, փաստաթղթերի պատրաստման, հանրային լուծումների և բողոքարկման կարգը և պահանջները: ՇՄՎՄՓ մասին օրենքը նույնպես սահմանում է հանրային լուծումների ներգրավման և մասնակցության պահանջը: Օրենքը պահանջում է, որ ցանկացած տնտեսական գործունեության, այլանի կամ ծրագրի իրականացման համար ՀՀ բնապահպանության նախարարության Պետական բնապահպանական փորձաքննություն Պետական ոչ-առևտրային կազմակերպության կողմից ստացվի դրական եզրակացություն՝ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման վերաբերյալ:

ՇՄՎՄՓ մասին օրենքն ընդհանուր առմամբ համահունչ է միջազգային կոնվենցիաների և զարգացմանն աջակցող կազմակերպությունների (օրինակ՝ Համաշխարհային բանկ (WB), ԱՄՆ ՄՁԳ (US AID), ԵԽ (EU), ՀՄԿ (MCC), և այլն) բնապահպանական գնահատման մոտեցումներին:

Օրենքը կիրառելի է հետևյալ գործընթացների համար՝ շինարարություն, փոխարինում, ընդլայնում, տեխնիկական համալրում և փակում: Նման դեպքերում որևէ նախագծի կամ ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ է ՀՀ բնապահպանության նախարարությանը ենթակա «Պետական բնապահպանական փորձաքննություն» ՊՈԱԿ-ից ստանալ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության դրական եզրահանգումը: Սույն Օրենքը նաև ապահովում է հանրության ներգրավումն ու մասնակցությունը ՇՄՎՄՓ բոլոր փուլերին: ԿՆՃԲ ծրագրի LՖ2-ով նախատեսված աշխատանքները ներառելու են արդեն իսկ գոյություն ունեղոց ճանապարհների պատվածքի վերականգնում:

ՀՀ հողային օրենսգիրք (2001)

ՀՀ Հողային օրենսգիրքը սահմանում է տարբեր նպատակների (ինչպիսիք են գյուղատնտեսությունը, քաղաքացիական շինարարությունը, արդյունաբերությունը և հանքարդյունաբերությունը, էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը, փոխակերպումները և հաղորդակցության միջոցները, տրանսպորտը) համար ծառայող պետական հողերի օգտագործման կառավարումը: Այն տարածքները, որոնք օգտագործվում են երկաթուղու, կամուրջների և թունելների համար, ինչպես նաև հարակից անօտարելի տարածքները, համարվում են երթևեկության նպատակով օգտագործվող հողատարածքներ: Օրենքը սահմանում է նաև հատուկ պահպանվող

տարածքների, անտառային, ջրային և պահուստային հողերը, ինչպես նաև անդրադառնում է հողերի պահպանությանն ուղղված միջոցառումներին, պետական/տեղական ինքնակառավարման մարմինների և քաղաքացիների իրավասություններին:

Թափոնների մասին ՀՀ օրենք (2004)

Օրենքը կարգավորում է թափոնների հավաքման, տեղափոխման, կուտակման, մշակման, կրկնակի օգտագործման, հեռացման, ծավալի փոքրացման խնդիրներին վերաբերվող իրավական և տնտեսական հարաբերությունները, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի, մարդու կյանքի և առողջության վրա դրանց բացասական ազդեցության կանխումը: Օրենքը սահմանում է թափոնների օգտագործման օբյեկտները, պետական քաղաքականության հիմնական սկզբունքները և ուղղությունները, պետական ստանդարտավորման սկզբունքները, գույքագրումը, վիճակագրական տվյալների ներմուծումը, պահանջների իրականացման մեխանիզմները, թափոնների վերամշակման սկզբունքները, թափոնների պետական մոնիտորինգի իրականացման սկզբունքները, թափոնների քանակի կրճատմանն ուղղված գործողությունները՝ ներառյալ բնօգտագործման վճարները, ինչպես նաև իրավական և ֆիզիկական անձանց կողմից բնությանը և մարդու առողջությանը պատճառված վնասի դիմաց փոխհատուցումը, թափոնների օգտագործումը, պետական մոնիտորինգի իրականացման պահանջները և իրավական խախտումները: Օրենքը սահմանում է նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, ինչպես նաև իրավաբանական անձանց ու անհատների իրավունքներն ու պարտականությունները:

Բնապահպանական վերահսկողության մասին ՀՀ օրենք (2005)

Սույն օրենքը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում բնապահպանական օրենսդրության նորմերի կատարման նկատմամբ վերահսկողության կազմակերպման ու իրականացման խնդիրները և սահմանում է Հայաստանի Հանրապետությունում բնապահպանական օրենսդրության նորմերի կատարման նկատմամբ վերահսկողության առանձնահատկությունները, կարգերը, պայմանները, դրանց հետ կապված հարաբերությունները և բնապահպանական վերահսկողության իրավական ու տնտեսական հիմքերը:

Ավտոմոբիլային ճանապարհների մասին օրենք (2006)

Օրենքի փոփոխությունը ընդունվել է 05.12.06թ.-ին և ուժի մեջ է մտել 06.01.07թ.-ին: Օրենքը կարգավորում է ավտոմոբիլային ճանապարհների ցանցի զարգացման և կառավարման համար տնտեսական, իրավական և կազմակերպչական դաշտերը; Հայաստանի Հանրապետության ճանապարհների նախագծումը, շինարարությունը, վերանորոգումը և պահպանումը, դասակարգումը և գրանցումը, ինչպես նաև կարգավորում է իրավական հարաբերությունները այդ ֆունկցիաները իրականացնող ղեկավար մարմինների և կազմակերպությունների միջև:

Միջազգային համաձայնագրեր

Ի լրումն բնության պահպանությանն առնչվող վերոնշյալ օրենքների ցանկի և հակիրճ նկարագրությանը, բազմաթիվ ռազմավարությունների, հայեցակարգային փաստաթղթերի և ազգային ծրագրերի Հայաստանի Հանրապետությունը ստորագրել և վավերացրել է մի շարք միջազգային համաձայնագրեր և կոնվենցիաներ: Ստորև բերված ցանկը ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստորագրված և վավերացված կոնվենցիաների և արձանագրությունների ցանկը: ԿՆՃԲ Ծրագրի ԼՖ2-ին առավել առնչվող փաստաթղթերը հակիրճ կերպով ամփոփված են ստորև.

- Կենսաբազմազանության մասին Կոնվենցիան (Ռիո-դե-Շանեյրո, 1992թ.),
- ՄԱԿ-ի «Անապատացման դեմ պայքարի» կոնվենցիա (Փարիզ, 1994թ.),

- ՄԱԿ-ի «Կլիմայի փոփոխության մասին» շրջանակային կոնվենցիա (Նյու-Յորք, 1992թ.) և Կիոտոյի արձանագրություն (Կիոտո, 1997թ.),
- ՄԱԿ-ի ԵՏՀ «Շրջակա միջավայրի հարցերի առնչությամբ տեղեկատվության հասանելիության, որոշումներ ընդունելու գործընթացին հասարակայնության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին» կոնվենցիա (Օրիուս, 1998թ.),
- Ջրի և առողջապահության մասին արձանագրությունը (Լոնդոն, 1999թ.):

Թույլտվությունները

ԿՆՃԲ Ծրագրի ԼՖ2-ով նախատեսված աշխատանքների իրականացման համար անհրաժեշտ բնապահպանական թույլտվությունները՝ ներառյալ դրանց տրման համար պատասխանատու մարմինները և ստացման մոտավոր ժամկետները ամփոփված են ստորև բերված աղյուսակում.

Թույլտվության անվանումը	Թույլտվություն տրամադրող մարմինը	Թույլտվության ստացման ժամկետը
Շինարարության լիցենզիա	ՀՀ Քաղաքաշինության նախարարություն	Նախագծային փուլից հետո, մինչ շինարարական աշխատանքների սկիզբը
Շինարարության թույլտվություն	ՀՀ Տրանսպորտի և կապի նախարարություն	Նախագծային փուլից հետո, մինչ շինարարական աշխատանքների սկիզբը
Պետավտոտեսչության թույլտվություն	ՀՀ Ճանապարհային ոստիկանություն	Նախագծային փուլի ժամանակ, երթևեկության կառավարման պլանի հաստատում
Շինարարական հրապարակի վարձակալության կամ սեփականության փաստաթղթեր	Սեփականատեր	Շինարարական հրապարակ հիմնելուց առաջ
Հանքարդյունաբերության լիցենզիա*	ՀՀ Տնտեսական զարգացման նախարարություն	Շինարարական փուլի ժամանակ
Խիճի գնման դեպքում առքուվաճառքի փաստաթղթեր	Հավաստագրված վաճառող	Շինարարական փուլի ժամանակ խիճի գնման դեպքում
Սահմանային թույլատրելի արտանետման թույլտվություն	ՀՀ Բնապահպանության նախարարություն	Շինարարական փուլի ժամանակ
Շինարարական թափոնների տեղադրման համաձայնություն	Համայնքի ղեկավար	Շինարարական թափոնների տեղադրումից առաջ, աշխատանքների ավարտի սերտիֆիկատի ներկայացումից առնվազն 3 ամիս առաջ

* Շինարարական նյութերի գնման դեպքում հանքավայր շահագործողը պետք է ունենա ՀՀ Բնապահպանության նախարարության կողմից տրված համապատասխան թույլտվություն

ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ԴԱՇՏ

Սույն բաժնում հսկիրճ ամփոփված են բնապահպանության, սակայն ոչ միայն այդ տեսանկյունից, Տեղական նշանակության ճանապարհների բարեկարգման ծրագրի Երկրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման իրականացմանը հնարավոր առնչություն ունեցող պետական մարմինների գործառույթները:

Բնապահպանության նախարարություն

Բնապահպանության նախարարությունը պատասխանատու է ՀՀ-ում բնական ռեսուրսների պահպանության, կայուն օգտագործման և վերականգնման, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի բարելավման համար: Նշված ոլորտներում, ԲՆ-ի լիազորությունները ընդգրկում են. ազգային քաղաքականության մշակման վերահսկումը, բնապահպանական ստանդարտների և ուղեցույցերի մշակումը և կիրառումը: ԲՆ-ն իրականացնում է այս ֆունկցիաները հետևյալ ստորաբաժանումների միջոցով.

- Նորմատիվամեթոդական վարչություն (ներառյալ Օրենսդրության բաժինը և Ստանդարտների և տեխնիկական կանոնակարգերի բաժինը),
- Միջազգային համագործակցության վարչություն,
- Շրջակա միջավայրի պահպանության վարչություն (ներառյալ Կենսաբազմազանության և ջրային ռեսուրսների պահպանության բաժինը և Հողերի և մթնոլորտի պահպանության բաժինը),
- Վտանգավոր նյութերի և թափոնների կառավարման բաժին,
- Բնապահպանության և բնօգտագործման էկոնոմիկայի բաժին,
- Ընդերքի պահպանության վարչություն,
- Օդերևութաբանության և մթնոլորտային օդի մոնիտորինգի բաժին:

ՀՀ Բնապահպանության նախարարությունը իրագործում է մի շարք այլ ֆունկցիաներ՝ իր ենթակայության տակ գտնվող հետևյալ ստորաբաժանումների միջոցով.

- Ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն,
- Պետական բնապահպանական փորձաքննություն ՊՈԱԿ (իրականացնում է շրջակա միջավայրի զնահատումը, տրամադրում է եզրակացությունը),
- Հանրապետական բնապահպանական տեսչություն,
- Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիտորինգի կենտրոն ՊՈԱԿ
- Հայաստանի հիդրոօդերևութաբանության և մոնիտորինգի պետական ծառայություն ՊՈԱԿ (համաձայն ՀՀ կառավարության 15.05.2008թ. N 532-ն որոշման, այս կառույցի իրավասությունները վերապահվել են ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարությանը),
- Կենսառեսուրսների կառավարման գործակալություն,
- Օգտակար հանածոների պաշարների գործակալություն (համաձայն ՀՀ կառավարության 15.05.2008թ. N 653-ն որոշման, այս կառույցի իրավասությունները վերապահվել են ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարությանը),
- Երկրաբանական գործակալություն (համաձայն ՀՀ կառավարության 15.05.2008թ. N 653-ն որոշման, այս կառույցի իրավասությունները վերապահվել են ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարությանը):

Տրանսպորտի և կապի նախարարություն

ՀՀ Տրանսպորտի և կապի նախարարությունը հաղիսանում է գործադիր իշխանության հանրապետական մարմին, որը մշակում և իրականացնում է Հայաստանի հանրապետության քաղաքականությունը տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտում: Ճանապարհային ոլորտի հիմնական կազմակերպությունն է ՀՀ Տրանսպորտի և կապի նախարարության ստորաբաժանում հանդիսացող «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ը: «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ը հիմնադրվել է 2004թ. դեկտեմբերի 2-ին ընդունված N 1720-Ն ՀՀ կառավարության որոշման համաձայն: «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ի հիմնական գործառնությունները ներառում են հանրապետության ճանապարհային ցանցի բարելավմանն ուղղված պետական քաղաքականության մշակման աշխատանքներին օժանդակությունը, ճանապարհային ցանցի զարգացման նպատակով միջազգային և դոնոր կազմակերպությունների հետ

համագործակցության ծրագրերի մշակումը, ճանապարհային ցանցի զարգացման, օգտագործմանն ու պահպանմանն ուղղված տարբեր հետազոտությունների և վերլուծությունների իրականացումը, երթևեկության անվտանգության ապահովման նպատակով ճանապարհատրանսպորտային պատահարների առաջացման պատճառների ուսումնասիրությունը, ճանապարհների և դրանց հարակից կառույցների վիճակի պարբերական ուսումնասիրությունների իրականացումը, ինչպես նաև վերականգնողական միջոցառումների վերաբերյալ առաջարկությունների ներկայացումը: «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ը պատասխանատու է նաև միջազգային և հանրապետական նշանակության ճանապարհների կառավարման համար:

Տարածքային կառավարման նախարարություն

Մարզպետարանները (տարածքային կառավարման մարմինները) պատասխանատու են շրջանի իրավասության տակ գտնվող տեղական նշանակության ընդհանուր օգտագործման ճանապարհների կառավարման համար: Տեղական ինքնակառավարման մարմինները (համայնքները) իրականացնում են որպես համայնքի սեփականություն գրանցված տեղական նշանակության ընդհանուր օգտագործման ճանապարհների կառավարումը:

Առողջապահության նախարարություն

ՀՀ Առողջապահության նախարարության **Պետական հիգիենիկ և հակահամաճարակային ծառայությունը** պատասխանատու է առողջությանն առնչվող բոլոր խնդիրների համակարգման (ներառյալ աղմուկը և ցնցումները/վիբրացիան) և կազմակերպությունների ու քաղաքացիների կողմից իրականացվող սանիտարական նորմերի, հիգիենիկ և հակահամաճարակային միջոցների վերահսկողության իրականացման համար:

ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Առաջարկվող Տեղական նշանակության ճանապարհների բարեկարգման ծրագրի երկրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման հիմնական նպատակն է գյուղական համայնքների համար տնտեսական և սոցիալական ծառայությունների մատչելիության բարելավումը՝ գյուղական ճանապարհային ցանցի ընտրված հատվածների վերականգնման և աշխատատեղերի ստեղծման արդյունքում:

ԼՖՁ-ն անմիջական տնտեսական խթան կհանդիսանա գյուղական համայնքների համար՝ ապահովելով աշխատատեղեր և վերակազմված կենսական նշանակության ենթակառուցվածքից երկարաժամկետ կտրվածքով օգտվելու հնարավորություն: Ի լրումն նշված տնտեսական օգուտների՝ (գյուղատնտեսական ապրանքների շուկաների հասանելիություն, աշխատատեղերի ստեղծում և այլն), գյուղական բնակչության համար կբարելավվեն նաև սոցիալական պայմանները՝ կրթական, բժշկական և սոցիալական ծառայությունների հասանելիության ավելացման արդյունքում:

ԼՖՁ-ում ընդգրկված ճանապարհահատվածները, դրանց տեղակայման վայրի ու վերականգնման ենթակա հատվածի երկարության վերաբերյալ տվյալները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում.

Ճանապարհահատվածներ			
Նկարագրություն	Երկարություն	Սկիզբ	Ավարտ
Մ2 – Շինուհայր	6.0	2010	2010
Շինուհայր – Հալիձոր	6.0	2010	2010
Մ3 – Մեծավան, կմ 0+000 - կմ8+534	8.5	2010	2010
S- 4 -16 Գավառ – Նորատուս, կմ2+560 - կմ4+700	2.1	2010	2010
Մ10 – Լճաշեն, կմ0+000 - կմ1+700	1.7	2010	2010
Մ1 – Բլահովիտ – Մայակովսկի – Արամուս – Կաթնաղբյուր – Ակունք – Ջառ – Սևաբերդ կմ 6+800 - կմ23+100	16.3	2010	2010
Թալին – Գաշտադեն	5.3	2010	2010
Ագարակ – Կարճևան կմ0+000 - կմ4+040	4.0	2010	2010
Արամուս – Կամարիս – Գեղաշեն – Սարանիստ կմ0+000 - կմ6+300	6.3	2011	2011
Մ5 – Ամասիա – Նալբանդյան – Ջանֆիդա	8.9	2011	2011
Ջանֆիդա – Փշատավան	5.5	2011	2011
Արմավիր – Նորավան – Լուկաշին – Խանջյան կմ0+000 - կմ6+600	6.6	2011	2011
Մ5 – Նոր Կեսարիա – Շենավան – Գետաշեն կմ0+000 - կմ6+700	6.7	2011	2011
Չինարի – Այգեձոր	6.5	2011	2011
Այգեձոր – Արծվաբերդ	6.4	2011	2011
Արծվաբերդ – Վերին Կարմիր Աղբյուր	6.3	2011	2011
Վերին Կարմիր Աղբյուր – Բերդ	6.7	2011	2011
Բերդ – Վերին Կարմիր Աղբյուր	6.6	2011	2011
Բերդ – Նավուր – Իծաքար	6.6	2011	2011
Նավուր – Իծաքար	4.5	2011	2011
Արծվաքար շրջան – Գավառ	4.3	2011	2011
Գավառ – Կարմիրգյուղ	4.9	2011	2011

Ճանապարհահատվածներ			
Նկարագրություն	Երկարություն	Սկիզբ	Ավարտ
Գդմաշեն – Չովաբեր – Հրագդան, կմ6+555 - կմ12+093	5.5	2011	2011
Մ10 – Ներքին Գետաշեն – Վերին Գետաշեն	5.8	2011	2011
Վերին Գետաշեն – Մաղինա	4.4	2011	2011
Մայակովսկի – Նոր Գյուղ – Կոտայք – Կապուտան	11.4	2011	2011
Կապուտան – Հատիս – Չովաշեն	8.5	2011	2011
Մ1 – Ագարակ – Բյուրական – Անտառուտ կմ0+000 - կմ8+650	8.7	2011	2011
Մաստարա – Չորաղբյուր – Չովասար – Գառնահովիտ, կմ2+000 - կմ11+240	9.2	2011	2011
Ընդամենը*	190		

** ԿՆՃԲ ծրագրի ԼՖ2-ում ներառված ճանապարհահատվածները երկարությունները նախնական են, հատվածների երկարության վերջնական տվյալները կորոշվեն առկա ֆինանսական միջոցների, վերջնական նախագծերի և նախահաշիվների հիման վրա:*

Առաջարկվող ծրագիրը կիրականացվի ՀՀ Տրանսպորտի և կապի նախարարության Հայաստանի տրանսպորտի Ծրագրի իրականացման գրասենյակի և «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ի կողմից: Այս կառույցներն ունեն Համաշխարհային բանկի հետ աշխատելու փորձ: ԾԻԳ-ն ունի ծրագրի պատշաճ իրականացման համար անհրաժեշտ աշխատակազմ և կարողություններ: Շինարարական աշխատանքների իրականացումը կվերահսկվի ԾԻԳ-ի կողմից ընտրված խորհրդատու կազմակերպության (Տեխնիկական վերահսկող) կողմից: Այս կազմակերպությունը կհետևի նաև շինարարական աշխատանքների իրականացման համապատասխանությանը Բնապահպանական կառավարման պլանների պահանջներին և կվերահսկի մեղմացնող միջոցառումների պատշաճ իրականացումը:

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՍՏՈՒԳՈՒՄ

Բնապահպանական ստուգման իրականացման հիմնական նպատակն է՝ ապահովել բնապահպանական խնդիրների պատշաճ բացահայտումը և դրանց համապատասխան լուծումների ներկայացումը: Ծրագրով նախատեսված աշխատանքներն ունեն վերականգնողական բնույթ և իրականացվելու են գոյություն ունեցող հատվածների վրա: Այսպիսով, ակնկալվում է, որ ծրագրի ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա չի լինի նշանակալի: Ընդհանուր առմամբ, երկարաժամկետ սոցիալական և բնապահպանական ազդեցությունները կլինեն դրական, մինչդեռ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր անբարենպաստ ազդեցությունները կլինեն փոքրածավալ, կարճաժամկետ և ամբողջությամբ կապված ճանապարհների վերականգնման աշխատանքների հետ: Ծրագրով նախատեսված գործունեությունը կարող է բերել ճանապարհի վերականգնվող հատվածներում երևելության ժամանակավոր դադարեցմանը: Հնարավոր է առաջանան ճանապարհային աշխատանքների իրականացմանը հատուկ փոշու արտանետումներ և աղմուկ, ինչպես նաև շինարարական աղբ: Շինարարական տեխնիկայի և սարքավորումների շահագործման արդյունքում հնարավոր է նաև նավթամթերքների ու քսայուղերի արտահոսք և շրջակա միջավայրի աղտոտում: Այս բոլոր հնարավոր բացասական ազդեցությունները սահմանափակ են, հաշվի առնելով ծրագրով նախատեսված

աշխատանքների փոքր ծավալը, և կնկատվեն ծրագրի անմիջական իրականացման տեղանքում ու կմեղմացվեն ընդունված միջոցառումների (լավագույն բնապահպանական փորձի) կիրառմամբ: Մարդու առողջության և բնական միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները կլինեն փոքրածավալ, քանի որ ծրագիրը ներառում է գոյություն ունեցող գյուղական ճանապարհների վերականգնում և չի նախատեսում աշխատանքների իրականացում մայրուղիների կամ այլ խոշոր ենթակառուցվածքների վրա: Առաջարկվող ծրագրի շրջանակներում չի նախատեսվում նոր ճանապարհների կառուցում: Քանի որ ծրագրով նախատեսված աշխատանքները իրականացվելու են գոյություն ունեցող ճանապարհահատվածների վրա, այն չի նախատեսում որևէ հողակտորի առգրավում/ տնային տնտեսության կամ արտադրության ֆիզիկական տեղահանում/ ծառերի և այլ բուսատեսակների հատում/ եկամտի կորուստ, ինչը հաստատվել է նախագծերի մանրամասն ուսումնասիրության արդյունքում: Այսպիսով, կարելի է եզրահանգել, որ ծրագրի իրականացումը չի առաջացնի նշանակալի կամ անդարձելի ազդեցություն արժեքավոր միջավայրի, անտառների և այլ էկոհամակարգերի վրա: Հիմնվելով ծրագրի շրջանակներում նախատեսված գործողությունների բնույթի վրա, բնապահպանական ստուգման արդյունքում այն դասակարգվել է որպես B դասի ծրագիր:

Ծրագրում ներառված ճանապարհների բոլոր հատվածների համար պատրաստվել են ԲԿՊ-ները: Ծանապարհի հատվածի մակարդակով մշակված ԲԿՊ-ները անդրադառնում են վերականգնողական աշխատանքների իրականացման հետ կապված բնապահպանական ռիսկերին, առաջարկում են համապատասխան մեղմացման միջոցառումներ, և ներկայացնում մեղմացման պլանների իրականացումը վերահսկելու համար մշակված մոնիտորինգի սխեմաներ: Շինարարական աշխատանքների իրականացման ժամանակ ԲԿՊ-ների պահանջների կատարումը բավարար կլինի՝ ծրագրի բնապահպանական ազդեցությունները թուլատրելի նվազագույն մակարդակի վրա պահելու համար:

ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՌԻՍԿԵՐԸ

Ընդհանուր առմամբ ակնկալվում է, որ տեղական ճանապարհների վերականգնման աշխատանքների հետ կապված շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր անբարենպաստ ազդեցությունները կլինեն փոքրածավալ, կարճաժամկետ և տեղայնացված: Հնարավոր անբարենպաստ ազդեցությունների ճնշող մեծամասնությունը կդիտարկվի շինարարական/ վերականգնման աշխատանքների իրականացման ընթացքում: Ընդհանուր առմամբ, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցություն կարող է տեղի ունենալ ճանապարհների միջանցքում կամ դրան անմիջականորեն հարակից տարածքում, այն էլ մեծամասամբ շինարարության փուլում:

Լանդշաֆտի դեգրադացիա և հողի էրոզիա: Որոշ տարածքներ զգայուն են հողերի էրոզիայի նկատմամբ: Հետևաբար, ճանապարհի երկայնքով ձգվող առուների և թեքվածքների վերականգնման ընթացքում պետք է իրականացվեն հակա-էրոզիոն միջոցառումներ:

Աղտոտում շինարարական հրապարակներից եկող հոսքերով:

Սարքավորումներից և պահեստավորված բիտումից արտահոսող նավթը, նավթամթերքները և քիմիական նյութերը կարող են ներթափանցել ստորգետնյա ջրերի մեջ կամ արտահոսել դեպի մակերևութային ջրհոսքեր:

Ծրագրի իրականացման տարածքի կենսաբազմազանության վրա ազդեցություններ: Շինարարական աշխատանքների ընթացքում վնաս կարող է հասցվել բուսական ծածկույթին, իսկ կենդանական աշխարհի համար լանդշաֆտը

կարող է խախտվել ճանապարհին մոտ գտնվող այն հատվածներում, որտեղ կատարվում են հատումներ և ճանապարհային պատվածքի աշխատանքներ: Հողահանումը, տեղական շինանյութերի հանքահանումը և շինարարական աղբի կուտակման վայրերը կարող են ժամանակավոր բացասական ազդեցություն ունենալ շրջակա միջավայրի վրա: Այդ աշխատանքների համար անհրաժեշտ տարածքը պետք է ընտրվի արդեն օգտագործված տարածքների շարքից, որպեսզի շինարարության և շահագործման ազդեցությունը հասցվի նվազագույնի:

Աղմուկի ու ցնցումների ազդեցությունը շինարարության ժամանակ և օդի ժամանակավոր աղտոտումը (փոշի) կապված են շինարարական նյութերի տեղափոխման և բեռնատարների տեղաշարժման հետ: Ծանապարհային շինարարության աշխատանքներից առաջացած փոշին և բիտումի ծուխը բացասական ազդեցություն են թողնում մթնոլորտի/օդի որակի վրա: Հետևաբար անհրաժեշտ է արդյունավետ միջոցառումներ ձեռնարկել այդ բացասական ազդեցությունը, հատկապես բնակավայրերում և պահպանվող տարածքներում, նվազագույնին հասցնելու համար: Նախքան վերականգնման աշխատանքներին մասնակցելու թույլտվություն ստանալը, բոլոր ասֆալտի գործարանները պետք է ստուգվեն և վավերացվեն ՀՀ նորմերին համապատասխան: Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին օրենքը (ընդունվել է 1994թ. և փոփոխությունների է ենթարկվել 08.05.2001, 01.01.2006 և 05.05.2007) և արտանետումների արտոնագրերի, մթնոլորտը աղտոտող վտանգավոր նյութերի արտանետումների առավելագույն թույլատրելի նորմերի վերաբերյալ Կառավարության 30.03.1999թ. №192 որոշումը առնչվում են այս խնդիրների հետ: Եթե օգտագործվում են ասֆալտի շարժական գործարաններ, ապա դրանց ոչ ճիշտ դեկավարումը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ ջրի, ստորգետնյա ջրերի և մթնոլորտի վրա: Պետք է խուսափել նման ասֆալտի գործարանների օգտագործումից:

Փորված նյութերի և շինաղբի հեռացում: Ծանապարհների վերանորոգման և շինարարական աշխատանքների իրականացման ժամանակ հնարավոր է շինարարական աղբի առաջացում: Այս ազդեցությունները լինելու են տեղայնացված և կմեղմացվեն աղբի հեռացման և թափման համապատասխան գործողությունների արդյունքում, որոնք կարող են ներառել, սակայն չսահմանափակվել թափոնների ժամանակավոր կուտակման վայրերի պատշաճ ընտրությամբ, այս վայրերի սահմանների հստակ ուրվագծմամբ՝ դրանց ընդարձակումից խուսափելու նպատակով, նման վայրերից արտահոսքը կանխարգելելով, աղբաթափման վայրի վերաբերյալ տեղական ինքնակառավարման մարմիններից գրավոր համաձայնության ձեռքբերմամբ, թափոնները աղբաթափման վայր պատշաճ ժամանակին տեղափոխմամբ:

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում անվտանգության կանոնների ոչ ճիշտ պահպանման վտանգներ: Ծրագրով նախատեսված շինարարական աշխատանքների կատարման ժամանակ լուրջ վտանգներ չեն սպասվում, քանի դեռ պահպանվում են շինարարական աշխատանքների կատարման և անվտանգության ապահովման պատշաճ կանոնները: Վերակառուցված ճանապարհի շահագործման փուլում բացասական ազդեցություն կարող է առաջանալ երթևեկության արագության աճի արդյունքում: Արագության աճը և ճանապարհային երևելության ծավալների աճը կարող են նպաստել ճանապարհատրանսպորտային պատահարների քանակի ավելացմանը: Որոշակի չափով նման հետևանքները կարելի է կանխել անվտանգության համապատասխան միջոցառումների կիրառմամբ (արագությունը նվազեցնող պատնեշներ և այլն):

Բնակչության վրա ազդեցությունը: Բնակչության և զբաղվածության վրա ունեցած ազդեցությունը հիմնականում դրական է: Ծանապարհների վերականգնումը որոշակի ազդեցություն կթողնի այն վայրերի աշխատուժի ժողովրդագրական

կառուցվածքի վրա, որտեղ կատարվում է ճանապարհի բարելավումը: Դա հնարավորություն կտա երիտասարդներին մնալ գյուղում և աշխատանքի անցնել: Վերականգնված ճանապարհների շնորհիվ կաճի տեղական մթերքների մուտքը դեպի շուկաներ, ինչը կնպաստի գյուղատնտեսական սեկտորի, զբոսաշրջիկության և որոշ դեպքերում՝ տեղական արդյունաբերության զարգացմանը: Բացի այդ բարելավված ճանապարհները նոր աշխատատեղերի բացման հնարավորություններ կստեղծեն: Տնտեսության զարգացման շնորհիվ կավելանան ներդրումները հանրօգուտ օբյեկտների, էներգետիկայի, հեռահաղորդակցման, կրթության, հանրային առողջության, մշակույթի, ժամանցի և այլ բնագավառներում: Վերականգնված ճանապարհների արդյունքում կնվազեն նաև տրանսպորտային միջոցների շահագործման ծախսերը, որը նույնպես դրական ազդեցություն կունենա մեքենաների սեփականատերերի մասնավոր տնտեսության վրա: Բացասական ազդեցությունը կարող է ավելանալ ճանապարհատրանսպորտային պատահարների թվի աճի հետ, որոնց պատճառ կարող է հանդիսանալ վերականգնված ճանապարհով վրա երթևեկության արագության բարձրացումը:

Վերաբնակեցում/ հողի առգրավում/ փոխհատուցում: Ծրագրի իրականացման ընթացքում չի ակնկալվում վերաբնակեցում, քանի որ նախատեսված աշխատանքները ներառելու են արդեն իսկ գոյություն ունեցող ենթակառուցվածքների վերականգնումը: Ժամանակավոր շրջանցումների կարիք չի առաջանա:

Ազդեցություններ պատմամշակութային և հնէաբանական հուշարձանների վրա: Ծրագրի իրականացման ընթացքում չեն ակնկալվում որևէ ազդեցություններ պատմամշակութային և հնէաբանական հուշարձանների վրա, քանի որ աշխատանքների մեծամասնությունը կրելու է գործող կառույցների վերականգնման բնույթ և իրականացվելու է այնպիսի տեղանքներում, որտեղ նախկինում կատարվել են մնանատիպ աշխատանքներ և հուշարձաններ չեն բացահայտվել:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում սպասվող դրական ազդեցությունների շարքում կարելի է նշել՝ հուսալի կապի ապահովումը, ուղևորների և բեռների արագ և ապահով տեղափոխումը, շահագործման և պահպանման ծախսերի զգալի նվազումը, նոր աշխատատեղերի ստեղծումը, գյուղական բնակավայրերից միգրացիայի կրճատումը և այլն:

ՄԵՂՍԱՅՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Մեղմացման միջոցառումները, որոնք կարող են կիրառվել համապատասխան վայրերում (կախված ճանապարհի տեսակից, երթևեկության ծավալից ու տեսակից, ճանապարհի մերձակայքից և այլն), առանձին-առանձին սահմանված են նախագծման, շինարարության և շահագործման փուլերի համար: Համապատասխան միջոցառումները մանրամասն քննարկված են յուրաքանչյուր ճանապարհահատվածի համար մշակված Բնապահպանական կառավարման պլաններում:

Նախագծման փուլ

Ճանապարհատրանսպորտային պատահարների քանակը և ուժգնության աստիճանը կարելի է նվազեցնել՝ վտանգավոր հատվածներում տեղադրելով բաժանիչ արգելապատեր, երթևեկությունը հանդարտեցնող սարքավորումներ, ոլորաններում՝ ուղղորդ սյուներ, երթևեկության նոր նշաններ և կատարելով ճանապարհային նշագծումներ: Որոշ վայրերում նախագիծը նախատեսում է նաև գառիթափերի/ թեք լանջերի ամրացում գաբիոնների միջոցով:

Շինարարության փուլ

Նախքան շինարարական աշխատանքները սկսելը պետք է մշակվի և հաստատվի երթևեկության կառավարման պլանը, որը կապահովի երթևեկության հանգիստ հոսքը և բանվորների ու ընթացիկ երթևեկության անվտանգությունը: Հենց շինարարության փուլի ընթացքում է առաջ գալիս բնապահպանական խնդիրների մեծ մասը: Գրանք ներառում են առերևույթ ճանապարհներ, նավթամթերքի ու քիմիական նյութերի պահեստների կառուցման նպատակով բուսականությունից տեղանքի մաքրումը և փորումը, աշխատանքների ժամանակ տարածվող փոշին և աղմուկը և այլն: Լանդշաֆտի դեգրադացիան և հողի էրոզիան, ինչպես նաև փորված նյութերի և շինարարական թափոնների հեռացումից առաջացած աղտոտումը հնարավորինս նվազեցնելու նպատակով լրացուցիչ նյութերի արդյունահանման նպատակով պետք է օգտագործել գործող հանքերը: Հնարավորության դեպքում պետք է ապահովել փորված գրունտի կրկնակի օգտագործումը, ինչը թույլ կտա նվազեցնել նոր հանքերի բացման անհրաժեշտությունը: Շինարարական հրապարակները պետք է հստակ ուրվագծել և խստիվ վերահսկել՝ խուսափելով տարածքների անտեղի ընդարձակումից շինարարության ընթացքում: Գպրոցներին մոտ ընկած ճանապարհային հատվածներում և այն վայրերում, որտեղ շատ են ճանապարհից օգտվողները, պետք է տեղադրվեն պաշտպանական ցանկապատեր: Ճանապարհների վրա աշխատող բանվորները պետք է ունենան և կրեն անվտանգությունն ապահովող հանդերձանք՝ իրենց անձնական պաշտպանության համար: Շինարարական տեղամասից առաջացած փոշին և աղմուկը նույնպես պետք է հասցվի նվազագույնի, մասնավորապես բնակելի վայրերի մոտակայքում: Շինարարական աղբը/թափոնները և ավելցուկային նյութերը պետք է տեղափոխվեն և թափվեն այդ նպատակով հատուկ նախատեսված և համաձայնեցված աղբաթափման վայրերում:

Շինարարական և վերականգնողական աշխատանքների ավարտից հետո պետք է վերականգնել տեղանքի նախկին տեսքը:

Շահագործման փուլ

Շահագործման փուլում անհրաժեշտ է հատուկ ուշադրություն դարձնել տրանսպորտային միջոցների տեխնիկական ստուգման վրա՝ երթևեկությունից շրջակա միջավայրի վրա թողած բացասական ազդեցությունը նվազագույնին հասցնելու համար: Ջրահեռացման համակարգը պետք է պարբերաբար սպասարկվի՝ համակարգի պատշաճ աշխատանքը ապահովելու նպատակով և ջրհեղեղների ու սառույցի ազդեցության տակ ճանապարհային կառույցի վնասման պատճառները կանխելու համար:

ԲԿՊ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԾԱԽՍԵՐԸ

Առաջարկված մեղմացման միջոցառումների իրականացման ծախսերը փոքր են և դրանք դժվար է առանձնացնել շինարարական գործողությունների գներից: Այսպիսով, բնապահպանական լավ փորձին և ԲԿՊ-ների պահանջներին համապատասխանության ապահովման համար ծախսերը նախատեսվում են ներառել շինարարական տարբեր աշխատանքների գներում:

ԲԿՊ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԻ ԽԱՆՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՈՒՄԸ

Հայավտոճանը և Տրանսպորտի ԾԻԳ-ը, որպես շինարարական աշխատանքների պատվիրատու, պատասխանատու կլինեն շինարար կապալառուի

գործունեության՝ պայմագրի պահանջներին համապատասխանության ապահովման համար, ներառյալ ԲԿՊ պահանջները: Փոքր խախտումների դեպքում, եթե վնասը ժամանակավոր և դարձելի է, շինարար կապալառուին կտրվի 48 ժամ՝ խնդիրը վերացնելու և շրջակա միջավայրի վիճակը վերականգնելու նպատակով: Տրված ժամանակամիջոցում վերականգնման պատշաճ իրականացման դեպքում կապալառուի հանդեպ որևէ այլ գործողություն չի ձեռնարկվի: Եթե տրված ժամանակահատվածքում վերականգնումը չի իրականացվել, Տրանսպորտի ԾԻԳ-ը կներգրավի այլ կապալառու վերականգնման աշխատանքների իրականացման համար, և կպահի համապատասխան գումարը խախտում կատարած կապալառուի հաջորդ վճարումից: Մեծ խախտումների դեպքում, որոնք առաջացրել են երկարաժամկետ կամ անդարձելի վնաս, ի լրումն վերականգնման աշխատանքների նախատեսվում է նաև ֆինանսական տուգանք՝ պայմանագրային արժեքի 1%-ի չափով:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Ստորև բերվում են ՀՀ բնապահպանական օրենքները և միջազգային համաձայնագրերը, որոնք կարգավորում են հասարակական խորհրդատվությունների և համակարգման, ինչպես նաև հասարակությանը տեղեկատվություն տրամադրելու խնդիրը՝

- «Բնության պահպանության մասին ՀՀ օրենսդրության հիմունքները» (1991) երաշխավորում են քաղաքացու իրավունքը պահանջելու բնապահպանական իրավիճակին վերաբերող սպառնալից տեղեկություններ և ստանալու այդ տեղեկությունները սահմանված ժամկետներում,
- «Շրջակա միջավայրի առնչությամբ տեղեկատվության, որոշումներն ընդունելուն հասարակության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին» կոնվենցիա (Օրիուս, 1998, Հայաստանի Հանրապետությունը միացել է Կոնվենցիային 2001թ. մայիսի 14-ին):

Բնապահպանական շրջանակային փաստաթուղթը ներկայացվեց հասարակության և շահագրգիռ կողմերի ուշադրությանը 2009թ. հունվարի 22-ին: Քննարկմանը մասնակցեցին Համաշխարհային բանկի, ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության, ՀՀ բնապահպանության նախարարության, Տրանսպորտի ԾԻԳ-ի, ՀՄՀ-Հայաստան ծրագրի, «Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ-ի, «Ճանախազիծ» նախագծային կազմակերպության և բնապահպանական ՀԿ-ների ներկայացուցիչներ: Քննարկման ժամանակ կատարված կառուցողական առաջարկները ներառված են Բնապահպանական շրջանակային փաստաթղթի վերջնական տարբերակում: Հանրային քննարկման արձանագրությունը (ներառյալ հնչեցված հարցերը և տրված պատասխանները) զետեղվել է ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության ինտերնետային կայքում: Մինչև շինարարական աշխատանքներ սկսելը, ԲԿՊ-ները ներկայացվել են շահագրգիռ հասարակության քննարկմանը՝ ծրագրի իրականացման հետ առնչվող բնապահպանական և սոցիալական հարցերի շուրջ հանրության կարծիքը հաշվի առնելու նպատակով: Սույն Բնապահպանական շրջանակային փաստաթուղթը մշակվել է Կենսական նշանակության ճանապարհների բարելավման Ծրագրի Լրացուցիչ ֆինանսավորման համար պատրաստված փաստաթղթի հիման վրա:

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆՆԵՐԸ

Բնապահպանական կառավարման պլաններ են մշակվել ԿՆՃԲ Ծրագրի ԼՖ2-ում ներառված յուրաքանչյուր ճանապարհահատվածի համար: ԲՆՊ-ները ներառում են տեղեկատվություն ծրագրի մանրամասների վերաբերյալ, գոյություն ունեցող պայմանների նկարագրությունը, առաջարկված վերականգնողական աշխատանքների իրականացման հետ կապված բնապահպանական և սոցիալական

ազդեցությունները, համապատասխան մեղմացման միջոցառումները, պատասխանատու մարմինները, ինչպես նաև մեղմացման և մոնիտորինգի պլանները:

Մեղմացման պլանը ներկայացնում է բացահայտված անբարենպաստ ազդեցությունները մեղմացնելու համար առաջարկված միջոցառումները: Մեղմացման միջոցառումների օրինակելի կառուցվածքը (Մեղմացման պլանը)՝ ներառյալ հնարավոր բացասական ազդեցությունների նկարագրությունը, առաջարկված մեղմացման միջոցառումները, պատասխանատու մարմինները և աշխատանքների իրականացման ժամանակացույցը նախագծային, շինարարական և շահագործման փուլերի համար ներկայացված է Հավելված 1-ում: Կապալառուի կողմից յուրաքանչյուր ճանապարհահատվածի համար իրականացվելիք հատուկ մեղմացման միջոցառումների աղյուսակի կառուցվածքը ներկայացված է Հավելված 2-ում:

Մոնիտորինգի պլանը ներկայացնում է ծրագրի իրականացման ժամանակ համապատասխանության հաստատման գործընթացը: Մոնիտորինգի գործողությունների օրինակելի կառուցվածքը (Մոնիտորինգի պլանը)՝ ներառյալ մոնիտորինգի ենթակա չափանիշի նկարագրությունը, մոնիտորինգի իրականացման վայրը, եղանակը, ժամանակացույցը, հաճախականությունը, պատասխանատու հաշվետու մարմինը նախագծման, շինարարության և շահագործման փուլերում, ինչպես նաև Բնապահպանական վորահսկողության տուգաթերթիկը ներկայացված են Հավելվածներ 3 և 4-ում համապատասխան-նաբար:

Հավելված 5-ում ներկայացվում են կապալառուների համար բնապահպանական կառավարման ուղեցույցերը, որոնք ներառում են ճանապարհների կառուցմանն առնչվող բնապահպանական տեսանկյունից ընդունելի պրակտիկան: Աշխատանքների իրականացումը այս ուղեցույցերի և մեղմացման պլանի պահանջներին համապատասխան կապահովի ծրագրի իրականացման ընթացքում բնապահպանական ազդեցությունների հնարավորինս փոքր և ընդունելի մակարդակը:

Հավելված 1: Շրջանակային մեղմացման պլան

Հնարավոր բացասական ազդեցություն	Բնապահպանական և սոցիալական մեղմացնող միջոցառումներ	Իրականացնող կազմակերպություն	Հսկող կազմակերպություն
Նախագծման փուլ			
Երթևեկության անվտանգություն	<p>Բազրիքների և ճանապարհային նշանների նախագծում վտանգավոր հատվածներում:</p> <p>Նախատեսել Կապալառուի կողմից երթևեկության կառավարման պլանի մշակում:</p>	Նախագծային խորհրդատու	Հայավտոճան
Բնահողի էրոզիա	<p>Հնարավորինս օգտագործել արդեն իսկ շահագործվող քարհանքերը, հողի վերցման տարածքներն ու աղբաթափման վայրերը:</p> <p>Մշակել միջոցառումներ գառիթափերը և գետերը բուսականության, կոպճի կամ գաբիոնների միջոցով ամրացնելու համար՝ ՀՀ նախագծային նորմերի համաձայն:</p> <p>Նախագծել ժամանակավոր և մշտական դրենաժային համակարգեր՝ էրոզիան և որոգման ջրանցքների վրա ազդեցությունները նվազեցնելու համար:</p>	Նախագծային խորհրդատու	Հայավտոճան
Փոշի/օդի աղտոտում	Հողի վերցման տեղանքները, աղբաթափման վայրերը և ասֆալտի խառնման տեղամասերն ընտրել այնպես, որպեսզի նվազագույնի հասցվի շրջակա միջավայրի և մարդկանց վրա բացասական ազդեցությունները	Նախագծային խորհրդատու	Հայավտոճան
Ջրի աղտոտում	ՀՀ նախագծային նորմերին համապատասխան նախագծել տեղատարափ անձրևաջրերի համար կառուցվածքներ՝ հաշվի առնելով ստորգետնյա ջրային հորիզոնների և մակերևութային ջրերի աղտոտման վտանգը	Նախագծային խորհրդատու	Հայավտոճան
Հեղեղումներ	Անհրաժեշտության դեպքում նախագծել ջրահեռացման համակարգ՝ ճանապարհի լիարժեքները բարելավելու միջոցով տեղատարափ անձրևաջրերից և ձնհալից առաջացած հեղեղումներից հարակից տները և գույքը վնասվելուց պաշտպանելու համար:	Նախագծային խորհրդատու	Հայավտոճան
Շինանյութի վերցման և շինարարակն աղբի կուտակման տեղամասեր	Բացահայտել գոյություն ունեցող հանքերը և աղբավայրերը ծրագրի շրջանակներում դրանց օգտագործման համար: Բացառել նորերի բացման անհրաժեշտությունը:	Նախագծային խորհրդատու	Հայավտոճան

Հնարավոր բացասական ազդեցություն	Բնապահպանական և սոցիալական մեղմացնող միջոցառումներ	Իրականացնող կազմակերպություն	Հսկող կազմակերպություն
Շինարարական փուլ			
Երթևեկության և շինարարության անվտանգություն	<p>Մշակել երթևեկության կառավարման պլան՝ սահուն երթևեկություն ապահովելու, տրանսպորտային միջոցների և հետիոտների անվտանգությունն երաշխավորելու համար</p> <p>Ճանապարհային պատահարները կանխելու համար ճանապարհներին պետք է կանգնեն դրոշակակիրներ: Բանվորները պետք է ապահովված լինեն համապատասխան պաշտպանիչ պարագաներով:</p>	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
Բնահողի էրոզիա	<p>Թեքությունները և կողային առումները պետք է ամրացվեն գաբիոնների, կոպիճի կամ բուսականության միջոցով:</p> <p>Բանվորների ճամբարները և հանգստի տեղամասերը օգտագործումից հետո վերականգնել՝ էրոզիան կանխելու նպատակով:</p> <p>Այլևս չօգտագործվող քարհանքերը և աղբի կուտակման տեղամասերը պետք է վերականգնվեն և բարեկարգվեն:</p>	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
Ջրի և բնահողի աղտոտում՝ փորված հողի և շինարարական աղբի ոչ ճիշտ կուտակման պատճառով	<p>Ստանալ թույլտվություն՝ տեղական ինքնակառավարման մարմիններից (համայնքի ղեկավարից) շինարարական և աղբի տեղադրման աշխատանքների իրականացման համար:</p> <p>Կազմակերպել շինարարական աղբի նախնական կուտակման հրապարակներն այնպես, որ դրանք վնաս չհասցնեն բուսական ծածկին և շրջակա միջավայրի այլ բաղադրիչներին: Աղբի նախնական կուտակման կամար օգտագործել օտարման գոտու տարածքը, ինչը հնարավորություն կտա խուսափել բուսածածկի և շրջակա միջավայրի այլ բաղադրիչների վնաս հասցնելուց: Հնարավորության դեպքում անմիջապես հեռացնել փորված նյութերը և թափոնները և տեղադրել դրանց հաստատված աղբաթափման վայրում՝ աղբի կրկնակի հեռացումից, տեղանքի մաքրումից և փոշու առաջացումից խուսափելու համար: Ասֆալտի թափոնները, եթե դրանց չեն վերամշակվելու, պետք է տեղադրվեն չոր վայրում, արտահոսքի և դրա արդյունքում գոյացող քիմիական նյութերի առաջացումից և տարածքումից խուսափելու համար:</p>	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով

Հնարավոր բացասական ազդեցություն	Բնապահպանական և սոցիալական մեղմացնող միջոցառումներ	Իրականացնող կազմակերպություն	Հսկող կազմակերպություն
	Կազմակերպել շինարարական աղբի տեղափոխումը համաձայն հաստատված ընթացակարգերի, և դրա տեղադրումը այս նպատակով հատկացված և հաստատված աղբաթափման վայրում:		
Ջրի աղտոտում	<p>Գետի երկայնքով տեղակայված ճանապարհահատվածները չպետք է օգտագործվեն նյութերի տեղադրման և աղբի ժամանակավոր կուտակման համար</p> <p>Գետի երկայնքով տեղակայված հատվածներում հողը և քարերը պետք է պատշաճ կերպով տեղադրվեն՝ ջրի հոսքը չփակելու և ջրի որակի վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունը բացառելու համար:</p> <p>Քսայուղերը պետք է հավաքվեն և վերամշակվեն կամ էլ հեռացվեն Հայաստանի նորմերին համապատասխան:</p> <p>Նավթամթերքի արտահոսքի և մակերևութային ու ստորգետնյա ջրերի աղտոտման վտանգի դեպքում ջրի փորձանմուշները պետք է անալիզի ենթարկվեն՝ դրանց մեջ յուղի առկայությունը որոշելու համար:</p>	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
Օդի ժամանակավոր աղտոտում (փոշի)՝ կապված շինարարական նյութերի տեղափոխման և բեռնատարների երթևեկության հետ	Շինարարական նյութերի տեղափոխման համար օգտագործել փակ/ծածկ ունեցող բեռնատարեր	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Մաքրել շրջակա տարածքը փոշուց ջրի շիթերով (մասնավորապես բնակելի վայրերում, բնակելի տների, դպրոցների, հիվանդանոցների մոտակայքում և այլն), հեռացնել ավելցուկային նյութերը և մաքրել շին.հրապարակները աշխատանքների ավարտից հետո: Հնարավորության դեպքում պետք է խուսափել փխրուն նյութերի պահեստավորումից և անմիջապես օգտագործել բերված նյութերը:	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Վտանգավոր նյութերի և փոշու հետ անմիջականորեն առնչվող բանվորները պետք է ապահովված լինեն անհրաժեշտ պաշտպանիչ պարագաներով:	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Խուսափել կապալառուի կողմից շարժական ասֆալտի գործարանի շահագործումից: Եթե անխուսափելի է, ապա ասֆալտի գործարանը պետք է տեղադրվի մոտակա բնակավայրից առնվազն 300-500մ (քամու ուղղությամբ հակառակ) և 1000մ (քամու ուղղությամբ) հեռավորության վրա	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով

Հնարավոր բացասական ազդեցություն	Բնապահպանական և սոցիալական մեղմացնող միջոցառումներ	Իրականացնող կազմակերպություն	Հսկող կազմակերպություն
Աղմուկից և ցնցումներից առաջացող անհարմարություններ	Ավարտել աշխատանքները սահմանված ժամին (օր. աշխատանքների ավարտը օրվա լույս ժամերին), և խուսափել աղմուկի մակարդակի աճից ու պիկ ժամերի քանակի ավելացումից:	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Բարելավել մեքենա-մեխանիզմների պահպանումը՝ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունը նվազագույնի հասցնելու համար	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Կանոնավոր կերպով ստուգել տրանսպորտային միջոցների վիճակը՝ խլացուցչի անխափան աշխատանքը ապահովելու համար	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Ուժեղ աղմուկի աղբյուրների հարևանությամբ աշխատող բանվորները պետք է ապահովված լինեն անհրաժեշտ պաշտպանիչ պարագաներով	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
Դանապարհի վրա աշխատող բանվորները պետք է ունենան և օգտագործեն անվտանգության միջոցներ: Բանվորները համապատասխան ցուցումներ պետք է ստանան նախաձեռնող, քիմիկատների և այլնի հետ առնչվելու վերաբերյալ	Շինարարական կապալառու	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
Պատահարների վտանգ/Ազդեցություններ երթևեկության անվտանգության վրա	Ձեռնարկել համապատասխան պաշտպանիչ միջոցառումներ հետիոտների և երթևեկության բոլոր միջոցների անվտանգության ապահովման համար (հիմնել պաշտպանիչ գոտիներ, շրջանցող ճանապարհներ և այլն)	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Անվտանգության համապատասխան միջոցների տեղադրում, ինչպես օրինակ՝ մետաղական բազրիքներ, ճանապարհային նշաններ և լուսանդրադարձիչներ, ճանապարհային նշագծում, արգելափակոցներ և հեծաններ, նախազգուշացնող լույսեր և այլն: Որոշ դեպքերում պետք է ներգրավել դրոշակակիր կամ երթևեկության վերահսկող	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
Ազդեցությունը պատմամշակութային հուշարձանների վրա	Հողային աշխատանքների իրականացման ընթացքում պատմամշակութային հուշարձաններ հայտնաբերելու ժամանակ հնարավորինս արագ դադարեցնել աշխատանքները և դրա մասին տեղեկացնել Պատմամշակութային հուշարձանների պահպանության գործակալությանը	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
Լանդշաֆտի դեգրադացիա և հողի էրոզիա	Թեք լանջերն ամրացնել բուսականությամբ, խոտով կամ գաբիոններով՝ երբ նախատեսված է նախագծով	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով

Հնարավոր բացասական ազդեցություն	Բնապահպանական և սոցիալական մեղմացնող միջոցառումներ	Իրականացնող կազմակերպություն	Հսկող կազմակերպություն
	Բերրի հողատարածքները չպետք է օգտագործվեն հողի վերցման համար: Հակառակ դեպքում, հողի վերին շերտը (30 սմ) անխուսափելիորեն պետք է հեռացվի, պահվի և շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նորից հետ լցվի	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Շինարարական աշխատանքների ավարտից և քարհանքերի օգտագործումից հետո վերականգնել լանդշաֆտը՝ բերելով այն իր հին տեսքին: Վերականգնել բուսական ծածկը՝ համաձայն նախագծի	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
	Բուսական ծածկի վերականգնման ժամանակ հաշվի առնել տվյալ լանդշաֆտին բնորոշ բույսերի տեսակների առանձնահատկությունները	Շինարարական կապալառու	Հայավտոճան՝ Տեխնիկական վերահսկողի միջոցով
Շահագործման փուլ			
Պատահարներ՝ վտանգավոր նյութերի առկայությամբ	Պետք է ստեղծվի վթարային ծառայություն ճանապարհային պատահարների և/կամ վթարների համար՝ վտանգավոր նյութերի առկայությամբ պատահարների ժամանակ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունը նվազագույնի հասցնելու համար:	Հայավտոճան	Բնապահպանության և Առողջապահության նախարարություններ
Երթևեկության անվտանգություն	Բարեկարգված ճանապարհի վրա արագության գերազանցման պատճառով ճանապարհային պատահարները վերահսկելու համար պետք է սահմանվեն առավելագույն արագության սահմանները, իսկ բնակեցված վայրերում պետք է տեղադրվեն և օգտագործվեն երթևեկությունը հանդարտեցնող սարքեր:	Հայավտոճան	Ճանապարհային ոստիկանություն
Դրենաժային համակարգերի պահպանում	Դրենաժային համակարգերը պետք է պարբերաբար մաքրվեն՝ ջրի պատշաճ հոսքն ապահովելու համար:	Հայավտոճան	Հայավտոճան/ ՏԿՆ

Հավելված 2: Հատուկ մեղմացման միջոցառումների պլանավորման ձևաթուղթ

Տեղեկայման վայրը (սկիզբ, ավարտ)		Խնդիր/ կառուցվածք	Մեղմացման հատուկ միջոցառում
կմ...	կմ...	Մուտք (տան մոտեցնող ճանապարհ)	<p>Նման տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի ժամանակավոր պահեստավորման համար կամ շինարարական աղբի ժամանակավոր կուտակման համար՝ տների/ ենթակառուցվածքների հասանելիության սահմանափակումը բացառելու նպատակով: Շինարարական մեքենաները և մեխանիզմները չպետք է կայանվեն մուտքերի մոտակայքում:</p> <p>Բնակելի վայրերի մոտակայքում աշխատելիս փոշու և աղմուկի առաջացմամբ պայմանավորված անհարմարությունները նվազեցնելու նպատակով պետք է հստակ պահպանել աշխատանքային ժամերը, ապահովել մեքենա-մեխանիզմների սարքինությունը՝ աղմուկը, վիբրացիան, ինչպես նաև մեքենա-մեխանիզմներից ծխի արտանետումները նվազեցնելու համար, ինչպես նաև դադարեցնել չօգտագործվող սարքավորման աշխատանքը:</p> <p>Նախագոյազանող նշաններ պետք է տեղադրվեն՝ հետիոտների և երթևեկության մասնակիցների անվտանգությունը և սահուն հոսքը ապահովելու նպատակով:</p>
կմ...	կմ...	Իջատեղ	<p>Նման տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի ժամանակավոր պահեստավորման համար կամ շինարարական աղբի ժամանակավոր կուտակման համար՝ իջատեղերի մուտքի խոչընդոտումը բացառելու նպատակով:</p> <p>Շինարարական մեքենաները և մեխանիզմները չպետք է կայանվեն իջատեղերի մոտակայքում: Շինարարության ժամանակ պետք է խուսափել այս վարերում աշխատանքների իրականացումից պիկային ժամերին, և պետք է տեղադրվեն երթևեկության կարգավորման համապատասխան նշաններ:</p>
կմ...	կմ...	Ոչ բնակելի շինություն	<p>Նման տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի ժամանակավոր պահեստավորման համար կամ շինարարական աղբի ժամանակավոր կուտակման համար՝ նման շինությունների/ենթակառուցվածքների հասանելիության սահմանափակումը բացառելու նպատակով: Շինարարական մեքենաները և մեխանիզմները չպետք է կայանվեն մուտքերի մոտակայքում:</p>

Տեղեկայման վայրը (սկիզբ, ավարտ)		Խնդիր/ կառուցվածք	Մեղմացման հատուկ միջոցառում
կմ...	կմ...	Բնակելի շինություն	<p>Նման տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի ժամանակավոր պահեստավորման համար կամ շինարարական աղբի ժամանակավոր կուտակման համար՝ տների/ ենթակառուցվածքների հասանելիության սահմանափակումը բացառելու նպատակով:</p> <p>Շինարարական մեքենաները և մեխանիզմները չպետք է կայանվեն մուտքերի մոտակայքում:</p> <p>Բնակելի վայրերի մոտակայքում աշխատելիս փոշու և աղմուկի առաջացմամբ պայմանավորված անհարմարությունները նվազեցնելու նպատակով պետք է հստակ պահպանել աշխատանքային ժամերը, ապահովել մեքենա-մեխանիզմների սարքինությունը՝ աղմուկը, վիբրացիան, ինչպես նաև մեքենա-մեխանիզմներից ծխի արտանետումները նվազեցնելու համար, ինչպես նաև դադարեցնել չօգտագործվող սարքավորման աշխատանքը:</p> <p>Նախագգուշացնող նշաններ պետք է տեղադրվեն՝ հետիոտների և երթևեկության մասնակիցների անվտանգությունը և սահուն հոսքը ապահովելու նպատակով:</p>
կմ...	կմ...	Զրթող խողովակ	Նման տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի և շինարարական աղբի կուտակման, մեքենա-մեխանիզմների կայանման համար, քանի որ դա կարող է բերել շինարարական հրապարակների արտահոսքերով ջրի աղտոտմանը:
կմ...	կմ...	Այգի	Ճանապարհի այս հատվածում աշխատելիս տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի պահեստավորման, շինարարական աղբի կուտակման, մեքենաների և մեխանիզմների կայանման համար, քանի որ դա կարող է բերել շինարարական հրապարակի և մեքենա-մեխանիզմների արտահոսքերով ջրի աղտոտմանը:
կմ...	կմ...	Մայթ	Շինարարական մեքենաները և մեխանիզմները չպետք է կայանվեն մայթերի մոտակայքում: Մայթերի մոտակայքում աշխատելիս փոշու և աղմուկի առաջացմամբ պայմանավորված անհարմարությունները նվազեցնելու նպատակով կապալառում պետք է ապահովի մեքենա-մեխանիզմների սարքինությունը՝ աղմուկը, վիբրացիան, ինչպես նաև մեքենա-մեխանիզմներից ծխի արտանետումները նվազեցնելու համար, ինչպես նաև դադարեցնել չօգտագործվող սարքավորման աշխատանքը: Նախագգուշացնող նշաններ պետք է տեղադրվեն՝ հետիոտների անվտանգ անցուղարձը ապահովելու նպատակով:
կմ...	կմ...	Խանութ	Նման տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի ժամանակավոր պահեստավորման համար կամ շինարարական աղբի

Տեղեկայման վայրը (սկիզբ, ավարտ)		Խնդիր/ կառուցվածք	Մեղմացման հատուկ միջոցառում
			Ժամանակավոր կուտակման համար՝ խանութի մուտքի խոչընդոտումը բացառելու նպատակով: Շինարարական մեքենաները և մեխանիզմները չպետք է կայանվեն խանութի և դրան մոտեցնող ճանապարհի մոտակայքում:
կմ...	կմ...	Դպրոցին մոտեցնող ճանապարհ	Նման տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի ժամանակավոր պահեստավորման համար կամ շինարարական աղբի ժամանակավոր կուտակման համար՝ փողոցի մուտքի խոչընդոտումը բացառելու նպատակով: Շինարարական մեքենաները և մեխանիզմները չպետք է կայանվեն մոտակայքում: Շինարարության ժամանակ պետք է խուսափել այս վարերում աշխատանքների իրականացումից պիկային ժամերին, և պետք է տեղադրվեն երթևեկության կարգավորման համապատասխան նշաններ:
կմ...	կմ...	Դաշտային ճանապարհ	Նման տարածքները չպետք է օգտագործվեն շինարարական նյութերի ժամանակավոր պահեստավորման համար կամ շինարարական աղբի ժամանակավոր կուտակման համար՝ դաշտային ճանապարհի անցանելիության սահմանափակումը բացառելու նպատակով: Շինարարական մեքենաները և մեխանիզմները չպետք է կայանվեն նման ճանապարհների մոտակայքում:

Ծանուցում՝ կառուցվածքների ցանկը և համապատասխան մեղմացման միջոցառումները տարբեր են առանձին ճանապարհահատվածների համար

Հավելված 3: Մոնիտորինգի պլան

Փուլ	Ի՞նչ պարամետրեր պետք է վերահսկվեն	Որտե՞ղ պետք է վերահսկվեն	Ինչպե՞ս պետք է վերահսկվեն / պահանջվող սարքավորումներ	Ե՞րբ պետք է վերահսկվեն (ստուգումների հաճախականությունը կամ անընդհատ)	Պատասխանատու մարմին
Նախագծում	Երթևեկության անվտանգություն	Նախագծող խորհրդատուի մոտ	Նախագծային և երթևեկության պարամետրեր	Նախագծման փուլում	Հայավտոճան
	Մատչելիություն	Նախագծող խորհրդատուի մոտ	Նախագծային և երթևեկության պարամետրեր	Նախագծման փուլում	Հայավտոճան
Շինարարություն	Նյութերի արդյունահանման քարհանքեր	Շինարարական կապալառուի մոտ	ՀՀ ԲՆ թույլտվություն	Մինչև շինարարական աշխատանքների սկիզբը նախքան քարհանքի բացումը	Հայավտոճան, Տեխնիկական վերահսկող
	Համաձայնություն աղբաթափման վայրի համար	Շինարարական կապալառուի մոտ	Տեղական մարմինների հետ (համայնքի ղեկավար) համաձայնություն	Շինարարական աշխատանքների ընթացքում մինչև աղբի տեղափոխում և թափում	Հայավտոճան, Տեխնիկական վերահսկող
	Բնահողի էրոզիա	Նոր անտառահատման տեղերում և թեք լանջերում	Տեղագնում մասնավորապես թեք լանջերի մասում	Շինարարական աշխատանքների ընթացքում և տեղանքի վերականգնման աշխատանքների ավարտից հետո	Տեխնիկական վերահսկող
	Մակերևութային ջրի աղտոտում	Շինարարական հրապարակի մոտակայքում տեղակայված ջրային օբյեկտներում, ճանապարհը հատող ջրհոսքերում	Տեղագնում, ջրի նմուշների անալիզ (ջրի որակի հիմնական ցուցանիշներ, օրգանական նյութեր) հաստատված լաբորատորիայում	Շինարարական աշխատանքների ընթացքում, ջրային օբյեկտներում աղտոտման դիտարկման կամ շինարարական հրապարակից արտահոսքի գրանցման դեպքում	Տեխնիկական վերահսկող
	Ստորերկրյա ջրի աղտոտում	Շինարարական հրապարակի մոտակայքում տեղակայված ջրհորներում	Ջրի նմուշների անալիզ (ջրի որակի հիմնական ցուցանիշներ, օրգանական նյութեր) հաստատված լաբորատորիայում	Շինարարական աշխատանքների ընթացքում, ջրային օբյեկտներում աղտոտման դիտարկման դեպքում	Տեխնիկական վերահսկող
	Օդի աղտոտում/փոշի	Շինարարական հրապարակում և մերձակա բնակելի վայրերում	Տեղագնում շինարարական հրապարակում՝ համոզվելու համար, որ փուշու ազդեցությունը մոտակա տների և բույսերի վրա նշանակալի չէ	Հողային և ասֆալտի աշխատանքների փուլում, բողոքների դեպքում	Տեխնիկական վերահսկող

Փուլ	Ի՞նչ պարամետրեր պետք է վերահսկվեն	Որտե՞ղ պետք է վերահսկվեն	Ինչպե՞ս պետք է վերահսկվեն / պահանջվող սարքավորումներ	Ե՞րբ պետք է վերահսկվեն (ստուգումների հաճախականությունը կամ անընդհատ)	Պատասխանատու մարմին
	Աղմուկ	Շինարարական հրապարակում	Տեղագնում շինարարական հրապարակում, աղմուկի մակարդակի չափում շարժական սարքի միջոցով	Հողային և ասֆալտի աշխատանքների փուլում համաձայն գործող կարգի, բողոքների դեպքում	Տեխնիկական վերահսկող
	Էկոռեսուրսների, խոցելի տարածքների պահպանություն	Օտարման գոտուց դուրս տեղակայված շինարարական հրապարակում	Տեղագնում	Օտարման գոտուց դուրս տեղակայված հողատարածքներն օգտագործելիս (հատում, վերականգնում, աղբի նախնական կուտակում)	Տեխնիկական վերահսկող
	Վառելիքի, յուղերի, բիտումի, ասֆալտի և այլնի պատշաճ պահպանում	Շինարարական հրապարակում, երբ այդտեղ պահվում է վարելիք, յուղ, շինարարական նյութեր	Տեղագնում	Երբ շինարարական հրապարակներն օգտագործվում են վարելիք, յուղ, այլ շինարարական նյութեր պահելու համար	Տեխնիկական վերահսկող
	Վտանգավոր նյութերի հետ աշխատանքը պետք է հատուկ վերահսկվի՝ պատահարները կանխելու և վնասի վերացման ծախսերը նվազեցնելու համար	Շինարարական հրապարակում	Պատահարի մասին հաշվետվություն	Պատահարի գրանցման դեպքում	Տեխնիկական վերահսկող
	Տրանսպորտային միջոցների և հետիոտների անվտանգություն	Շինարարական հրապարակում և դրա մոտակայքում	Տեղագնում	Չհայտարարված այց և տեղագնում պիկային ժամերի ընթացքում	Տեխնիկական վերահսկող
	Աշխատակազմի անվտանգություն (պաշտպանիչ սարքավորումներ; շրջանցող երթևեկության կազմակերպում)	Շինարարական հրապարակում	Տեղագնում	Չհայտարարված այց և տեղագնում շինարարական աշխատանքների ժամանակ	Տեխնիկական վերահսկող
	Բանվորների համար ճամբարների և տեղամասի պայմաններ	Շինարարական ճամբարում աշխատանքների իրականացման ժամանակ	Տեղագնում	Համաձայն գործող կարգի	Տեխնիկական վերահսկող

Փուլ	Ի՞նչ պարամետրեր պետք է վերահսկվեն	Որտե՞ղ պետք է վերահսկվեն	Ինչպե՞ս պետք է վերահսկվեն / պահանջվող սարքավորումներ	Ե՞րբ պետք է վերահսկվեն (ստուգումների հաճախականությունը կամ անընդհատ)	Պատասխանատու մարմին
	Ճանապարհը հատող ենթակառուցվածքների պատշաճ աշխատանք	Այս վայրերում որպես Ճանապարհը հատում է ենթակառուցվածքները	Տեղագնում	Այս դեպքերում երբ ճանապարհի վերանորոգման աշխատանքների ընթացքում ենթակառուցվածքները վերականգնվում է կամ տեղափոխվում	Տեխնիկական վերահսկող
Շահագործում	Պատահարներ՝ վտանգավոր նյութերի առկայությամբ	Աշխատանքների իրականացման վայրում	Պատահարի մասին հաշվետվություն	Անմիջապես պատահարից հետո	Հայավտոճան/ՏԿՆ ՀՀ ԲՆ
	Երթևեկության անվտանգություն	Ճանապարհահատվածի շահագործման ընթացքում	Սահմանային արագության և երթևեկության այլ կանոնների պահպանում	Պարբերաբար՝ համաձայն Ճանապարհային ոստիկանության որոշման	Ճանապարհային ոստիկանություն
	Ջրահեռացման համակարգի տեխնիկական սպասարկում	Աշխատանքների իրականացման վայրում	Տեղագնում	Ըստ պահանջի	Հայավտոճան/ՏԿՆ

Հավելված 4: Բնապահպանական վերահսկողության ստուգաթերթիկ

Ընդհանուր տեղեկություններ	Օր/ամիս/ ամսաթիվ				
	Հաշվետվություն ներկայացնողի անունը				
	Ճանապարհահատվածի անվանումը և շինարարական հրապարակի տեղակայման վայրը				
	Կապալառու/ ենթակապալառու կազմակերպության անվանումը				
Թույլտվություններ, համաձայնություններ	Շինարարության ընթացքում նոր քարհանքի բացման համար թույլտվության ստացման պահանջ	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Շինարարության ընթացքում շինարարական աղբի տեղադրման համար նոր համաձայնության ձեռքբերում	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Շինարարական հրապարակների և ճամբարների կառավարում	Շինարարական հրապարակի/ ճամբարի պատշաճ տեղադրում	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Վառելիքի, յուղերի և քսանյութերի համար համապատասխան պահեստների առկայություն	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Շինարարական տեխնիկայի և մեխա-նիզմների սարքինության ապահովում (վառելիքի, յուղերի և քսանյութերի արտահոսքի բացառում և այլն)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Փորված, քանդված նյութերի, շինարարական թափոնների նախնական կուտակման տեղերի առկայություն օտարման գոտու սահմաններում	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Փորված, հանված, քանդված նյութերի և շինարարական ջարդոնների ժամանակին տեղափոխում նախնա-կան կուտակման վայրերից և դրանց տեղադրում այդ նպատակով նախատեսված և համաձայնեցված վայրերում	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Շինանյութ և շինաղբ տեղափոխող բեռնատարների վրա ծածկի առկայություն	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Ջրի շիթով շինարարության գոտու տարածքի մաքրում փոշուց (ըստ անհրաժեշտության)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Բնակավայր կամ ավտոմայրուղի դուրս գալուց առաջ ավտոմեքենաների անվաղողների մաքրում / լվացում (ըստ անհրաժեշտության)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Աշխատանքների իրականացում սահմանված ժամանակահատվածում (օր. ցերեկային ժամերին)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Շինարարական տեղամասում, ճամբարում և մոտեցնող ճանապարհների երկայնքով նախագոյացնող նշանների տեղադրում	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Շինարարական հրապարակում աշխատող մարդկանց համար սանիտարահիգիենիկ պայմանների առկայություն	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո շին. հրապարակների և ճամբարների տարածքների վերականգնում/բարեկարգում	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Անվտանգության միջոցառումներ	Բանվորներին անվտանգության հանդերձանքով ապահովում և դրա ըստ անհրաժեշտության կիրառում (օր. բաշկոնակներ, սաղավարտներ, երկարաճիտ կոշիկներ, ձեռնոցներ, ակնոցներ և այլն)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
		Շինարարական հրապարակներում/ճամբարներում հակահրդեհային միջոցների ակռայություն (հակահրդեհային վահան, կրակմարիչներ, գործիքներ/ սարքավորում, ավազի և այլն)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Հավելված 5: Բնապահպանական կառավարման ուղեցույցներ կապալառուների համար

Ճանապարհներ և մայթեր

Վերականգնման աշխատանքների իրականացման համար հնարավոր է պահանջվի որոշակի ճանապարհների և մայթերի փակման կամ շրջանցման մշտական կամ ժամանակավոր անհրաժեշտություն՝ շինարարության փուլում: Կապալառուն պարտավոր է ապահովել շրջանցումը և այլընտրանքային անցուղի կազմակերպել տրանսպորտային միջոցների և/կամ հետիոտնի համար:

Հանրամատչելի ճանապարհի փակման, շարժման դադարեցման և այլ խոչընդոտների դեպքում Կապալառուն պետք է գործնական միջոցներ ձեռնարկի շինարարական և վերականգնման աշխատանքների իրականացման ընթացքում այդ ճանապարհում/մայթում անցուդարձը հնարավորինս քիչ սահմանափակելու ուղղությամբ:

Այն դեպքերում երբ վերականգնման աշխատանքները կատարվում են գոյություն ունեցող հանրային կամ մասնավոր սեփականություն հանդիսացող ճանապարհների վրա, Կապալառուն, հնարավորության դեպքում, պարտավոր է կազմակերպել շրջանցող ճանապարհներ: Շինարարության և լուսավորման ստանդարտները պետք է համապատասխան լինեն այդ ճանապարհներով երթևեկող տրանսպորտային բոլոր միջոցների համար, և որտեղ հնարավոր է շրջանցման ճանապարհի լայնությունը չպետք է լինի գոյություն ունեցող ճանապարհի լայնությունից փոքր: Շրջանվող ճանապարհները պետք է կազմակերպվեն մինչև գոյություն ունեցող ճանապարհների վրա աշխատանքների իրականացումը և պետք է պատշաճ շահագործվեն՝ երթևեկության սահուն հոսքն ապահովելու նպատակով:

Կապալառուն պարտավոր է ստանալ բոլոր անհրաժեշտ իրավական փաստաթղթերը և փակցնել հանրության իրազեկման հայտարարությունները:

Բեռնատարների և շինարարական տեխնիկայի շարժումը

Պինդ կամ հեղուկ շինարարական նյութերի կամ թափոնների տեղափոխման ժամանակ Կապալառուն պետք է ձեռնարկի միջոցառումներ՝ դրանց արտահոսքը դեպի ճանապարհ նվազագույնի հասցելու ուղղությամբ: Այս նպատակով բեռնատարները պետք է բեռնվեն այնպես, որ բացառվի շինարարական նյութերի թափումը կամ հեղուկների արտահոսքը գրունտ, ավազ, շինարարական նյութեր, և թափոններ տեղափոխելու համար օգտագործելով փակ կողքերով և վրածածկով բեռնատարներ:

Կապալառուն պարտավոր է ձեռնարկել բոլոր պահանջվող միջոցառումները՝ խուսափելու համար բեռնատարների կայանումից ճանապարհների վրա՝ մինչև շինարարական հրապարակ մուտք գործելը:

Երևելության անվտանգության ապահովման միջոցառումներ

Կապալառուն պարտավոր է ապահովել երթևեկության կարգավորման նշանների, ճանապարհի նշագծման, լույսերի, կողմակների և նախազուշացնող նշանների տեղադրումը և ձեռնարկել այլ միջոցառումներ, շինարարության իրականացման վայրում երթևեկության անվտանգությունն ապահովելու նպատակով: Կապալառուն չպետք է սկսի որևէ աշխատանք հանրային ճանապարհի կամ մայրուղու վրա, քաղի դեռ երթևեկության անվտանգության ապահովման բոլոր միջոցառումները ձեռնարկված և պատշաճ իրակացված չեն:

Շինարարական հրապարակում և դրա հարակից վայրերում անցուդարձը

Վերականգնման աշխատանքների իրականացման ժամանակ կապալառուն պետք է ձեռնարկի բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումները՝ մոտակա հողատարածքների և կառույցների սեփականատերերին, վարձակալներին կամ օգտագործողներին և ընդհանուր առմամբ հանրությանը անհանգստության կամ անհարմարության պատճառումը բացառելու կամ նվազեցնելու համար:

Կապալառուն պետք է պահպանի գոյություն ունեցող օտարման գոտին վերականգնման աշխատանքների իրականացման հատվածի որջ երկայնքով և ապահովի հանրության անցուդարձի անվտանգությունը՝ առնվազն այնպես, ինչպես դա

ապահովված էր մինչև շինարարական աշխատանքների սկիզբը: Անհրաժեշտության դեպքում Կապալառուն պետք է ապահովի ազդակիր հանրության պատշաճ անցուդարձի ընդունելի այլընտրաքային եղանակ:

Գոյություն ունեցող կառույցների պահպանումը

Շինարարության իրականացման ժամանակ Կապալառուն պարտավոր է ապահովել բոլոր շինությունների, կառույցների, ենթակառուցվածքների և կառուցվածքների պահպանումը վնասումից, խախտումից կամ քայքայումից: Կապալառուն պետք է ձեռնարկի բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումները շինությունների, կառույցների, խողովակների, մալուխների, ջրահեռացման համարագերի, երկաթգծի, և այլն սարքավորումների պահպանումը ապահովելու համար:

Գոյություն ունեցող կառույցների օգտագործումը

Կապալառուն չպետք է տեղադրի նյութերի կույտեր, գործարան կամ այլ ժամանակավոր կառույցներ այլ կառուցվածքների, օրինակ՝ կամուրջների, վիադուկների, ջրատարների/ջրանցքների շահագործման ճանապարհների, պատերի, պատվարների վրա և դրանց անմիջական մոտակայքում՝ այդ կառույցվածքներին վնասի պատճառումը բացառելու նպատակով:

Աղմուկի և փոշու վերահսկումը

Կապալառուն պարտավոր է ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումները ճանապարհների վերականգնվող հատվածներում՝ փոշու և աղմուկի ազդեցությունը նվազեցնելու նպատակով, ներառյալ.

- բնակելի տարածքների մոտակայքում ընդունված աշխատանքային ժամերի պահպանումը,
- սարքավորման սարքինության ապահովումը՝ աղմուկը, մեխանիկական վիբրացիան, ինչպես նաև մեքենա-մեխանիզմներից ծխի արտանետումները նվազեցնելու համար,
- չօգտագործվող սարքավորման աշխատանքի դադարեցումը:

Ջրամատակարարման անհամաձայնություններ

Կապալառուն պարտավոր է ապահովել իր անձնակազմի պատշաճ ջրամատակարարումը, որը չի խոչընդոտի տեղական բնակչությանը ծառայությունների մատուցման գործընթացին: Եթե առկա է ջրային ռեսուրսների սահմանափակությամբ պայմանավորված մրցակցության ռիսկ, Կապալառուն պետք է երաշխավորի տեղական ջրամատակարարման անխափանությունը և, անհրաժեշտության դեպքում, ապահովի իր անձնակազմի համար ջրի այլընտրանքային աղբյուրի առկայությունը (օրինակ՝ գլանատակառուներում ջրի պահում):

Թափոնների հեռացում

Կապալառու պետք է համաձայնություն ձեռք բերի Պատվիրատու համայնքի ղեկավարից՝ շինարարական աղբի թափման համար: Համայնքը պետք է տրամադրի աղբավայր պինդ թափոնների հեռացման նպատակով: Վտանգավոր թափոնների հեռացման անհրաժեշտության դեպքում կապալառուն պարտավոր է տեղեկացնի Պատվիրատու համայնքի ղեկավարությանը և հետևել նման աղբի հեռացման նպատակով Պատվիրատուի տրված ուղեղույցերին:

Հողի պահպանություն

Կապալառուն պարտավոր է ձեռնարկել բալար անհրաժեշտ միջոցառումները հողի դեգրադացման և էրոզիայի առաջացումից խուսափելու բնապակով: Ծանր տեխնիկայի օգտագործումը պետք է հնարավորինս սահմանափակվի՝ հողի պնդեցումից խուսափելու նպատակով: Հողի էրոզիան և թեք լանջերի անկայունությունը պետք է վերացվի բլուրների տերասավորմամբ, ծառատունկի իրականացմամբ կառուցմամբ:

Ծառերի և այլ բուսականության պահպանություն

Կապալառուն հնարավորինս պետք է խուսափի ծառահատումից կամ բուսածածկը վնասելուց: Բուսածածկի վրա անբարենպաստ ազդեցությունները վերականգնվող հատվածներում պետք է նվազագույնի հասցվի ծրագծերի, շինարարական նյութերի կուտակման վայրերի, շինարարական ծանր տեխնիկայի կայանատեղիների պատշաճ ընտրությամբ:

Արտակարգ իրավիճակներում ահազանգումը և գործընթացները

Կապալառուն յուրաքանչյուր շինարարական հրապարակի համար պետք է մշակի և թարմացնի արտակարգ իրավիճակների առաջացման դեպքում ահազանգման համար անհրաժեշտ տեղեկատվությունը և փակցնի այն աշխատակազմի համար տեսանելի վայրում:

Ահազանգման տեղեկատվությունը պետք է ներառի հեռախոսահամարներ, հրդեհի, առողջության հետ կապված խնդիրների, անսարքության, վտանգավոր նյութերի արտահոսքի դեպքերում պատասխանատու տեղական իշխանությունների / ծառայությունների տեղեկացման եղականը:

Աշխատանքների ավարտից հետո շինարարական հրապարակի վերականգնում

Կապալառուն պետք է բարեկարգի բոլոր շինարարական հրապարակները, որոնք տեղակայված են վերականգնման ենթակա հատվածի ներսում և դրսում, ինչպես նաև մոտեցնող ճանապարհների վայրերում՝ դրանց վրա աշխատանքների ավարտից հետո: Ավելցուկային հողը և նյութերը, ժամանակավոր ճանապարհները, բուսածածկը, ճամբարը, ժամանակավոր ցանկապատերը պետք է հեռացվեն, փոսերը՝ լցվեն, հողի մակերևույթը՝ հարթեցվի և վերականգնվի ընդհուպ մինչև նախնական իրավիճակ: